

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Історичний факультет
Кафедра історії міжнародних відносин та гуманітарних дисциплін
На правах рукопису

Перспектива Україно-Тайванських відносин у воєнні та повоєнні роки

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня «магістр» за спеціальністю 291 – Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Виконав: студент 2 курсу
групи: 2мімв
Масляніцин Юрій Сергійович

Науковий керівник:
Цибух Валерій Іванович
доктор філософських наук,
професор,
Надзвичайний і Повноважний Посол

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка ЕКТС _____

Голова комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Вступ	3
Актуальність теми	3
Ступінь наукової розробленості	6
Об'єкт і предмет дослідження	7
Мета і завдання дослідження	8
Гіпотеза дослідження	9
Методологія дослідження	10
Наукова новизна роботи	10
Практичне значення роботи	11
Висновок	12
Розділ 1. Теоретико-методологічні основи вивчення українсько-тайванських відносин	13
1.1. Поняття та особливості міжнародних відносин у контексті невизнаних або частково визнаних держав	13
1.2. Місце Тайваню в системі міжнародних відносин: правовий і політичний статус	19
Висновок	24
1.3. Україна та Тайвань у контексті східноазійської та європейської безпекової архітектури	25
Висновок	30
1.4. Методологічні підходи до аналізу двосторонніх відносин у кризових умовах (порівняльний та системний аналіз)	31
Висновок	35
Розділ 2. Стан та динаміка українсько-тайванських відносин у воєнний період	37
2.1. Історія становлення неформальних контактів між Україною та Тайванем	37
Висновок	41
2.2. Реакція Тайваню на російсько-українську війну: політична позиція, гуманітарна та економічна допомога	41
Висновок	47
2.3. Економічні та технологічні аспекти співпраці: роль Тайваню у світових ланцюгах постачання	47
Висновок	52
2.4. Культурна дипломатія, soft power та роль громадянського суспільства у підтримці контактів	52
Висновок	55
Розділ 3. Перспективи розвитку українсько-тайванських відносин у повоєнний період	56
3.1. Геополітичні умови майбутнього партнерства: США, Китай, ЄС і регіональна безпека	56

Висновок.....	60
3.2. Потенціал економічної співпраці: інвестиції, технології, освіта, цифрова трансформація.....	61
Висновок.....	64
3.3. Можливі сценарії інституалізації відносин (від неофіційних контактів до економічного представництва).....	65
Висновок.....	66
3.4. Виклики та ризики: реакція Китаю, міжнародно-правові обмеження, позиція ООН та ЄС.....	67
Висновок.....	69
Висновки.....	69
Узагальнення результатів дослідження.....	69
Досягнення поставлених цілей і завдань.....	73
Перспективи подальших досліджень.....	75
Джерела.....	78

Вступ

Актуальність теми

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 році питання міжнародної безпеки, а по факту ще з 2014 року, від окупації Донбасу, Луганську та Криму, непорушності кордонів і стабільності регіональних режимів остаточно вийшли з теоретичної площини і стали центральним сюжетом глобальної політики. Війна зробила очевидним, що норми міжнародного права без реальних механізмів стримування не гарантують безпеки ані в Європі, ані в Індо Тихоокеанському регіоні. На цьому тлі конфліктний потенціал у Тайванській протоці дедалі частіше осмислюється як тест на спроможність світової спільноти стримувати ревізіонізм, «сіру зону» примусу з боку КНР та захищати демократичні суспільства, які опинилися на фронті протистояння авторитарним режимам [10; 16].

Україна і Тайвань у цьому сенсі виглядають як дві «передові лінії» однієї ширшої боротьби. Тайвань вибудовує «асиметричну» оборону, модернізує резерв, систему тероборони і критичної інфраструктури, уважно вивчаючи український досвід стійкості великих міст, мобілізації суспільства, розосередження виробництв та логістики під час затяжної війни [2; 9; 16; 81; 82]. Український досвід ударів по енергетичній системі, атаки БПЛА і ракет, функціонування цифрових сервісів під час війни стає для Тайваню практичною лабораторією того, як поєднати військовий, цивільний та технологічний вимір оборони. В гуманітарному вимірі Тайбей вже перетворився на помітного донора для України: це медична допомога, підтримка громад, відновлення лікарень, участь у міжнародних фондах розмінування, підтримка внутрішньо переміщених осіб і місцевих громад через партнерства з центральноєвропейськими структурами [1; 3; 8; 15; 22].

Для України Тайвань це не лише питання ціннісної близькості та політики солідарності, а й конкретні можливості розвитку. Йдеться про технологічне партнерство в мікроелектроніці, компонентах для БПЛА, сенсориці і зв'язаних з ними програмно апаратних рішеннях, про взаємодію у сфері кібербезпеки, захисту критичної інфраструктури, а також про інституційний трек «science tech education» із залученням тайванських університетів, дослідницьких центрів і кластерів інновацій [3; 11; 14; 18]. Ключовий системний аргумент полягає в тому, що близько 70 % виручки TSMC нині дають «просунуті вузли» 7 нм і нижче, які визначають конфігурацію глобальних ланцюгів постачань і напряму стосуються оборонних застосунків, високоточної зброї та систем зв'язку [11; 18]. За умов, коли напівпровідники перетворилися на «нову нафту», доступ до тайванських технологій стає для України елементом довгострокової безпекової стратегії, а не лише економічної співпраці.

Окремої уваги потребує не лише військово політичний, а й економічний вимір безпеки. Досвід широкомасштабної санкційної кампанії проти росії після 2022 року продемонстрував подвійний характер цього інструменту. З одного боку, фінансові, енергетичні та технологічні обмеження суттєво підвищили ціну агресії, ускладнили доступ до зовнішніх ринків капіталу та критичних технологій, спровокували відтік інвестицій і прискорили «витік мізків». З іншого боку, санкційний режим виявився своєрідним «картковим будинком», який можна частково обійти через треті країни, паралельний імпорт, «сірі зони» на ринках енергоносіїв та складні ланцюги посередників, як це демонструють приклади тієї ж росії та ірану [16; 80]. Дискусії довкола ефективності санкцій, їхнього дизайну і небажаних побічних ефектів стають частиною ширшої розмови про те, як використовувати економічну взаємозалежність як інструмент стримування, а не взаємного шантажу.

Для Пекіна цей досвід є одночасно попередженням і практичним посібником. З одного боку, він показує, які саме вразливості китайської економіки залежність від експорту високотехнологічної продукції, логістика

морських шляхів, домінування долара та євро у розрахунках можуть стати ціллю у разі ескалації навколо Тайванської протоки. З іншого боку, він підштовхує китайське керівництво до завчасної диверсифікації валютних резервів, переорієнтації частини торгівлі на альтернативні фінансові інструменти, укріплення зв'язків із державами, не схильними приєднуватись до західних санкційних режимів, а також до формування власних технологічних ланцюгів, менш залежних від США та ЄС [16; 80; 81]. У цьому контексті йдеться вже не тільки про «класичну» війну, а про довгу війну витривалості, де важать запаси резервів, доступ до технологій і здатність швидко адаптувати економічні режими до зовнішнього тиску.

У такому контексті санкції постають не лише як каральний інструмент Заходу, а як окремий фронт сучасної війни витривалості, де економіка, фінанси та контроль над технологіями стають продовженням політики іншими засобами. Для України та Тайваню це відкриває нішу для зближення: обидва актори зацікавлені у виробленні спільних підходів до економічної стійкості, обміну досвідом мінімізації «вузьких місць» у логістиці, енергетиці та напівпровідниках, а також у формуванні коаліцій, здатних ускладнити для Пекіна маневр між різними санкційними режимами [16; 22; 80; 81]. Додатковий вимір актуальності пов'язаний із тим, що і Україна, і Тайвань намагаються переконати партнерів розглядати їх не як пасивних реципієнтів безпеки, а як активних провайдерів регіональної стабільності, які можуть ділитися власним досвідом кризового управління, цифрової трансформації та стійкості інституцій.

Отже, перспектива україно тайванських відносин у воєнні та повоєнні роки це поєднання безпекової, економічної, технологічної та етичної проблематики, яка має першорядне теоретичне і прикладне значення. Дослідження цього треку дозволяє одночасно подивитися на трансформацію світового порядку після 2022 року, на еволюцію підходів до стримування КНР та на можливості для України вийти за рамки «традиційних» напрямів зовнішньої політики, посиливши суб'єктність у Східній Азії.

Ступінь наукової розробленості

Попри широку літературу про політику США щодо Тайваню, зокрема в межах Taiwan Relations Act, а також про еволюцію американської стратегії «стратегічної двозначності» щодо оборони острова [4; 12], українсько-тайванський трек досі лишається фрагментарно описаним. У західній та тайванській аналітиці переважають праці, присвячені або трикутнику США Китай Тайвань, або розширенню присутності Тайваню в ЄС і ЦСЄ [2; 5; 13; 20; 22]. Значна частина досліджень концентрується на внутрішній еволюції тайванської демократії, трансформації партійної системи, а також на нормативному вимірі політики «одного Китаю».

Європейський вимір взаємодії з Тайбеєм зазвичай описують через призму резолюцій Європарламенту, посилення економічних і технологічних контактів, обговорення Угоди про інвестиції, а також дискусій навколо того, чи готовий ЄС розглядати Тайвань як «ключового партнера» у сфері напівпровідників і цифрової інфраструктури [5; 13; 20]. Окремий масив становлять аналітичні матеріали Global Taiwan Institute, Prospect Foundation, INDSR та інших інститутів, які фокусуються на «уроках України» для оборони Тайваню, на загрозі «сірих дій» КНР та на пошуку нових форматів співпраці з Європою [1; 2; 7; 14; 16; 22].

В українській академічній традиції Тайвань довгий час розглядався переважно в ширшому контексті зовнішньої політики КНР, історії китайської громадянської війни, економічного «дива» Східної Азії чи проблеми визнання невизнаних держав. Окремі роботи, в тому числі бакалаврські, зосереджувалися на проблемі Тайваню у зовнішній політиці КНР та на еволюції підходів Пекіна до «возз'єднання» [83]. Натомість питанню власне україно тайванських відносин приділяється значно менше уваги, і, як правило, воно зводиться до опису позиції України в ООН та загального дотримання політики «одного Китаю».

Безпосередньо взаємодія Україна Тайвань частіше описується на рівні новинних повідомлень про гуманітарну допомогу, окремих заяв та аналітики

щодо «уроків України» для архітектури оборони Тайваню [1; 2; 8; 9; 16; 22]. Недостатньо узагальнено моделі контактів без формального визнання, включно з досвідом інших країн ЦСЄ; можливості для спільних R and D у «подвійних» технологіях, де поєднуються оборонні й цивільні застосунки; підходи до управління репутаційними ризиками, пов'язаними, зокрема, з імпортом РФ нафтопродуктів тайваньским приватним сектором і загалом із дилемою «business as usual» щодо авторитарних режимів [80].

Окремий блок зарубіжних праць присвячений феномену «сірої зони», гібридних операцій та поступового розмивання статус кво в морських просторах, протоках та виключних економічних зонах [7; 10]. Однак у більшості випадків Україна і Тайвань аналізуються паралельно, а не як єдиний кейс порівняльної стійкості двох демократій, що стикаються з екзистенційною загрозою з боку ядерних держав. Саме це і формує дослідницьку нішу даної роботи.

Об'єкт і предмет дослідження

Об'єктом дослідження є взаємодія України та Тайваню у контексті трансформації глобального порядку 2022-2025 рр. та в перспективі повоєнного періоду. Йдеться як про офіційні сигнали і політичні заяви, так і про неформальні контакти, інструменти гуманітарної допомоги, торгівлі, освітньої та наукової співпраці.

Предмет дослідження становлять конкретні форми й напрями гуманітарної, політичної, оборонно-безпекової та технологічно економічної співпраці між Україною і Тайванем в умовах війни та відбудови, а також можливі траєкторії їхньої інституалізації без формального дипломатичного визнання. У полі зору залишаються як міждержавні, так і міжінституційні та суспільні канали взаємодії (університетські, муніципальні, бізнесові).

Мета і завдання дослідження

Мета дослідження полягає в тому, щоб окреслити реалістичні перспективи інституційної та проєктної взаємодії між Україною і Тайванем у воєнні та повоєнні роки, а також оцінити потенціал розширення відносин у стратегічно важливих сферах без виходу за рамки офіційної політики України щодо «одного Китаю».

Для досягнення цієї мети передбачається виконати такі завдання:

- реконструювати еволюцію контактів між Україною та Тайванем до 2022 р. та проаналізувати їхню динаміку у 2022-2025 рр. з урахуванням гуманітарного, економічного та політичного вимірів [1; 3; 8; 15];
- проаналізувати зовнішньополітичні стратегії України і Тайваню, а також вплив на двосторонній трек ключових третіх сторін насамперед США та Європейського Союзу, включно з аналізом Taiwan Relations Act, позиції ЄС і резолюцій Європарламенту [4; 5; 12; 13; 20];
- описати інструменти «сірої зони» КНР щодо Тайваню та ширшого регіону, а також відповідь Тайваню у вигляді асиметричної оборони, розвитку системи цивільної підготовки, кіберстійкості та стратегічних комунікацій, залучаючи порівняння з українським досвідом протидії гібридній агресії [2; 7; 10; 81; 82];
- оцінити масштаби, структуру, канали та географію гуманітарно технічної допомоги Тайваню Україні з 2022 р., включно з участю у фондах розмінування, підтримці громад та проєктів відбудови [1; 3; 8; 15; 22];
- визначити можливі формати інституалізації співпраці Україна Тайвань з урахуванням обмежень, пов'язаних з відсутністю дипломатичного визнання, приділивши увагу угодам між університетами, R and D структурою, торгово промисловим платформам (TAITRA тощо), а

також формату участі Тайваню у багатосторонніх ініціативах, важливих для України [5; 8; 11; 20];

- проаналізувати, як досвід санкцій проти росії та дискусії про «економічну зброю» впливають на дискурс у Тайвані та Україні щодо взаємної стійкості і можливих спільних дій у фінансовому та торговельному вимірах [16; 80; 81];
- запропонувати дорожню карту для МЗС, Мінекономіки, Мінцифри та провідних університетів України щодо поетапного розвитку контактів з Тайванем, узгоджену з міжнародно правовими обмеженнями та національними інтересами.

Гіпотеза дослідження

Робоча гіпотеза полягає в тому, що без системного посилення взаємин із Тайбеєм Києву буде суттєво складніше прискорити розвиток «розумних» оборонних технологій, мікроелектронної спроможності, кіберстійкості й загалом вийти на траєкторію повоєнної інноваційної відбудови, орієнтованої на високотехнологічні кластери. Натомість Тайвань, поглиблюючи взаємодію з Україною, отримує не лише символічну «політику солідарності», а й протестовані в умовах великої війни рішення з цивільної оборони, логістики, розосередження виробництва, резервістської підготовки, а також додаткові канали м'якої сили в Європі [2; 9; 16; 81; 22].

Альтернативна гіпотеза, яку також слід мати на увазі, полягає в тому, що обмеження, пов'язані з політикою «одного Китаю», внутрішні пріоритети відбудови України та обережність європейських партнерів можуть звузити потенціал україно тайванського треку до суто гуманітарної й символічної площини. Перевірка гіпотези означає, зокрема, оцінку того, наскільки ці обмеження є жорсткими, а де залишають простір для креативної інституційної інженерії.

Методологія дослідження

Теоретико методологічну основу роботи становить поєднання неореалістичного перспективізму, інституціоналізму та підходу «securitization resilience». Неореалістичний підхід дозволяє розглядати Україну і Тайвань як середніх акторів, які змушені маневрувати між великими державами і будувати власні стратегії стримування в умовах асиметрії сил. Інституціоналізм дає можливість проаналізувати, як працюють режими співпраці без формального визнання, які неформальні інститути та домовленості виникають між сторонами і як вони закріплюються в практиці [4; 5; 13]. Підхід securitization resilience дозволяє пов'язати дискурсивне «винесення» певних тем у сферу безпеки з конкретними заходами зі зміцнення стійкості інституцій, інфраструктури і суспільства [2; 22].

Емпіричну базу дослідження становлять урядові документи Тайваню китайською та англійською мовами, матеріали Міністерства закордонних справ, законодавчі акти та заяви (зокрема щодо допомоги Україні), аналітика INDSR, Global Taiwan Institute, Prospect Foundation, акти ЄС і США, включно з Taiwan Relations Act і резолюціями Європарламенту, корпоративні звіти TSMC, статистика торгівлі ОЕС і WITS, а також кейсовий аналіз гуманітарних програм та публічних оголошень допомоги [1-5; 7; 8; 11; 14; 16; 20-22]. Застосовуються методи порівняльного аналізу, контент аналізу офіційних документів та заяв, елементи case study, а також базовий кількісний аналіз торговельної статистики.

Наукова новизна роботи

Наукова новизна дослідження зумовлена поєднанням україно центристського погляду на зовнішню політику з увагою до тайванського виміру, який у вітчизняній науці досі залишається периферійним. Основні елементи новизни можна сформулювати так:

- комплексне зведення наявних та потенційних каналів співпраці Україна Тайвань в умовах відсутності дипломатичних відносин, з урахуванням досвіду інших держав Центрально Східної Європи;
- операціоналізація «уроків України» для архітектури тайванської оборонної стійкості, зокрема в частині управління С2, протиповітряної і протиракетної оборони проти роїв БпЛА і ракет, розосередження виробництв та логістики [9; 16];
- пропозиція інституційної рамки «science tech education» для україно тайванських відносин, яка включає спільні лабораторії, програми обміну аспірантами, грантові схеми та інноваційні акселератори;
- ідентифікація ключових репутаційних ризиків для політики солідарності (зокрема пов'язаних із торгівлею з РФ) та напрацювання можливих механізмів їх мінімізації [80];
- спроба інтегрувати дискусії про санкційну політику, «економічну зброю» та реорганізацію глобальних ланцюгів постачання у ширший аналіз перспектив двосторонніх відносин Україна Тайвань.

Практичне значення роботи

Практичне значення дослідження полягає у виробленні конкретних рекомендацій для українських державних інституцій, освітнього середовища та бізнесу щодо вибудовування відносин з Тайванем у межах чинних міжнародно правових рамок. Для МЗС України результати роботи можуть слугувати основою для дорожньої карти інституалізації контактів без де-юре визнання, включно з формами участі у багатосторонніх форматах, тематичних діалогах ЄС Тайвань, а також у сфері публічної дипломатії.

Для Мінекономіки та Мінцифри пропонована матриця проєктів у мікроелектроніці, БпЛА, кібербезпеці, цифровій інфраструктурі й відбудові критичних об'єктів може стати відправною точкою для формування цільових програм співпраці, участі у виставках, кластерах і бізнес місіях [5; 11]. Для університетів і наукових установ модель консорціумів, подвійних програм та

спільних лабораторій із тайванськими партнерами відкриває можливість залучення додаткових ресурсів, доступу до передових технологій і інтеграції українських дослідницьких колективів у глобальні мережі.

Для бізнесу, особливо в галузях ІТ, оборонних технологій, електроніки, відбудови інфраструктури, робота може виконувати функцію довідника з інструментів виходу на тайванські ринки через TAITRA, галузеві асоціації, спільні стартап акселератори та інші посередницькі механізми. Окремий практичний вимір стосується використання напрацювань дослідження в навчальному процесі при викладанні курсів з міжнародних відносин, безпеки в Індо Тихоокеанському регіоні та зовнішньої політики України.

Висновок

Україно тайванський трек у 2022-2025 рр. перетворився на важливий тест для сучасної системи безпеки: війна Росії проти України та зростання ризиків у Тайванській протоці зближують дискусії про стримування, «сіру зону» та асиметричну оборону [2; 7; 9; 10]. Показано двосторонню взаємовигоду: Тайвань отримує «уроки України» щодо стійкості, резерву, ППО, БпЛА та логістики; Україна натомість отримує шанс залучити унікальні тайванські компетенції в мікроелектроніці, сенсориці, «розумній» зброї, кіберстійкості та цифровому урядуванні, де TSMC та інші компанії острова є критичними вузлами глобальних ланцюгів постачання [11; 16]. Вступ фіксує реальний стан речей без формального взаємного визнання, роль третіх сторін насамперед США та ЄС, а також рамки маневру, задані політикою «одного Китаю», Taiwan Relations Act і резолюціями Європарламенту [4; 5; 13; 20].

Обрана емпірична база й методологія поєднання неореалізму, інституціоналізму та підходу securitization resilience дають адекватний інструментарій для аналізу гуманітарної, безпекової та техно-економічної взаємодії [2; 22]. Дослідницька ніша сформульована чітко: систематизація каналів Україна Тайвань поза дипломатичним визнанням, вимір «aid

diplomacy» Тайбея щодо України, включно з підтримкою розмінування та відбудови, а також моделі спільних R and D і освітніх консорціумів [1; 3; 8; 15]. Гіпотеза логічна й перевірна: без посилення зв'язків із Тайбеєм Києву важче масштабувати оборонно технологічну та інноваційну відбудову; натомість Тайвань посилює свою політику солідарності та присутність у Європі [2; 22; 81].

Структурно робота складається з трьох розділів. У першому розділі розглядаються теоретико методологічні засади вивчення невизнаних і частково визнаних акторів, правовий і політичний статус Тайваню та місце України і Тайваню в регіональній безпековій архітектурі. Другий розділ присвячений аналізу стану та динаміки українсько тайванських відносин у воєнний період, включно з гуманітарною допомогою, економічною та технологічною співпрацею, роллю громадянського суспільства та публічної дипломатії. Третій розділ фокусується на перспективах розвитку взаємин у повоєнний період, можливих сценаріях інституалізації, ризиках і обмеженнях, а також пропонує дорожню карту практичних кроків для державних інституцій та університетів України [1; 7; 11; 20; 21; 83]. Таким чином, «Вступ» створює рамку для подальшого теоретичного, емпіричного та прикладного аналізу україно тайванських відносин у воєнні та повоєнні роки.

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи вивчення українсько-тайванських відносин

1.1. Поняття та особливості міжнародних відносин у контексті невизнаних або частково визнаних держав

Класична теорія міжнародних відносин тривалий час виходила з припущення, що головними й майже єдиними акторами виступають повністю визнані суверенні держави. Вихідною точкою для юридичного осмислення державності зазвичай слугує Конвенція Монтевідео 1933 року, яка закріплює чотири базові критерії: постійне населення, визначену територію, ефективний

уряд та здатність вступати у відносини з іншими державами [84]. У межах цього підходу визнання з боку інших держав формально не входить до переліку обов'язкових ознак: воно розглядається як політичний акт, що підтверджує вже наявний факт існування держави, а не створює його «з нуля».

Разом з тим, реальна конфігурація міжнародної системи виявилася значно складнішою, ніж класична модель «чітко окреслених суверенітетів». Після Другої світової війни, а особливо з 1960-1970-х років, внаслідок деколонізації, розпаду імперій та регіональних конфліктів з'являється ціла група утворень, які фактично відповідають критеріям Конвенції Монтевідео, але не мають повного дипломатичного визнання. Для них у науковій літературі закріпилися поняття «де факто держави», «частково визнані держави» або «контестовані суб'єкти» [85; 86; 88]. Дослідники підкреслюють, що такі утворення здійснюють ефективний контроль над певною територією, мають власні інститути влади (уряд, парламент, систему правосуддя), несуть відповідальність перед населенням, збирають податки та підтримують базові функції безпеки, однак стикаються з опором «материнської» держави і частини міжнародної спільноти, яка не готова легітимізувати зміну статус-кво [85; 86].

Класичними прикладами де факто держав у сучасній літературі називають Північний Кіпр, Абхазію, Південну Осетію, Придністров'я, Нагірний Карабах до 2020-2023 років, Сомаліленд тощо [86; 88]. Вони демонструють різні моделі існування: від повної економічної залежності від держави-патрона до відносно автономного розвитку з власною податковою системою та елементами демократичної участі громадян. При цьому їхня міжнародна присутність зазвичай обмежується неформальними контактами, участю у міжурядових форумах у статусі «спільнот», «адміністрацій» або через посередництво організацій громадянського суспільства.

Ключова проблема де факто держав полягає в розриві між фактичним функціонуванням та юридичним статусом. З одного боку, вони змушені

вибудовувати паралельну зовнішню політику: створювати напівофіційні або неофіційні представництва за кордоном, використовувати діаспорні мережі, розвивати економічні канали через треті юрисдикції, домагатися участі у міжнародних організаціях під «нейтральними» чи технічними назвами [85; 89]. З іншого боку, саме їхнє існування часто сприймається як виклик принципу територіальної цілісності, закріпленому у Статуті ООН та низці базових документів міжнародного права. Це породжує напругу з боку держав-патронів статус-кво, а також міжнародних організацій, які бояться створення прецедентів сепаратизму та «ефекту доміно» для інших конфліктних регіонів [85; 88].

Окремий вимір становить дискусія про природу визнання. Декларативна теорія стверджує, що держава існує з моменту відповідності об'єктивним критеріям Конвенції Монтевідео; визнання іншими суб'єктами лише фіксує вже наявну реальність. Конститутивна теорія, натомість, наголошує, що без достатнього кола визнань держава не може повноцінно реалізувати свою міжнародну правосуб'єктність, адже позбавлена доступу до ключових інститутів (ООН, міжнародні фінансові організації, правові режими захисту інвестицій тощо) [84; 90]. У сучасній практиці співіснують обидва підходи: формально міжнародне право тяжіє до декларативної логіки, однак у політичній площині саме рішення великих держав і міжнародних організацій визначають, чи буде «новий» суб'єкт сприйматися як повноцінний учасник гри.

На цьому тлі формується низка проміжних режимів - «функціональне визнання», «обмежене визнання», «прагматична взаємодія», коли держави не визнають де факто суб'єкт формально, але укладають з ним угоди, відкривають торговельно-економічні представництва, ведуть політичний діалог на рівні парламентів або муніципалітетів [89; 91]. Такі практики дозволяють зберігати баланс між юридичною відданістю принципу територіальної цілісності та фактичною необхідністю взаємодіяти з утвореннями, що контролюють важливі території, коридори постачання,

порти чи технологічні вузли.

Тайвань у цьому ряду посідає особливе, нетипове місце. Більшість класичних де факто держав (на кшталт Абхазії, Північного Кіпру чи Придністров'я) постали внаслідок одностороннього відокремлення частини території від визнаної держави, часто з опорою на військову або політичну підтримку зовнішньої сили. Тайвань же тривалий час саме репрезентував «Китай» в ООН, мав широке міжнародне визнання, включно з постійним місцем у Раді Безпеки, а до 1970-х років підтримував дипломатичні відносини з ключовими західними державами [87; 88]. Лише після переходу місця Китаю в ООН до КНР та політики «одного Китаю» більшість держав поступово переключили визнання з Тайбею на Пекін.

Сучасні дослідження кваліфікують Тайвань як «атипову де факто державу»: суб'єкт, який має всі ознаки державності, стабільну демократичну політичну систему, потужну експортно-орієнтовану економіку та ключове місце у глобальних ланцюгах постачання (насамперед у сфері напівпровідників), але зіткнувся з поступовою втратою формального дипломатичного визнання під тиском КНР [87; 90]. При цьому Тайвань зберіг членство в окремих міжнародних організаціях під спеціальним найменуванням («Китайський Тайбей» тощо), має розгалужену мережу «економічних», «культурних» та «представницьких» офісів у країнах, які офіційно визнають лише Пекін, та активно використовує інструменти «публічної дипломатії» для підтримки своєї присутності у світі [87; 89].

У такій оптиці «статус Тайваню» стає ключовим кейсом для аналізу того, як міжнародна система поводить з тими, хто фактично є державою, але не вписується у домінуючу конфігурацію великих сил. Порівняння Тайваню з іншими де факто утвореннями демонструє, що на статус впливає не лише факт контролю над територією, а й позиція провідних держав, структура союзів, рівень економічної взаємозалежності, важливість суб'єкта для глобальних ринків та безпекових режимів, а також символічний вимір «історичних прав» і наративів, які просувають сторони конфлікту [86; 87; 91].

Конструктивістський підхід додає ще один вимір: суверенітет і «державність» розглядаються як соціально сконструйовані категорії, що залежать не тільки від юридичних формул, а й від образів легітимності в очах інших акторів [90; 92]. Питання полягає не лише в тому, чи відповідає суб'єкт «об'єктивним» критеріям, а й у тому, хто і як описує його місце в міжнародному порядку, які наративи навколо нього домінують у медіа, експертному середовищі та дипломатичному дискурсі. Демократичний або авторитарний характер режиму, дотримання прав людини, ступінь прозорості інститутів - усе це стає додатковими аргументами, які впливають на готовність інших акторів взаємодіяти з де факто державами [90; 92].

Український кейс після 2014 року демонструє інший, але концептуально споріднений виклик. Формально Україна є повністю визнаною державою, однак Російська Федерація намагається розмити її суб'єктність через створення квазідержавних утворень на окупованих територіях, організацію псевдореферендумів щодо «самостійності» чи «приєднання», масовану паспортизацію населення та нав'язування наративу про «внутрішній конфлікт» замість агресії [88; 91]. Фактично Москва намагається перетворити частину українського простору на зону «сірих статусів», де свідомо змішуються елементи окупації, анексії та «самовизначення». Такі практики наближають ситуацію до логіки де факто держав, але створюються не «знизу», а як інструмент агресивної політики великої держави.

Аналогічну логіку можна побачити у ставленні Пекіна до Тайваню. Будь-яке посилення міжнародної суб'єктності Тайбею подається як «внутрішня справа Китаю», а спроби партнерів розвивати контакти з Тайванем трактуються як втручання у внутрішні справи КНР та порушення політики «одного Китаю». При цьому Пекін використовує поєднання економічних стимулів і санкцій, дипломатичного тиску та військових демонстрацій сили, щоб обмежити простір для міжнародної діяльності Тайваню й запобігти його сприйняттю як повноцінного автономного суб'єкта [87; 91].

Отже, міжнародні відносини у контексті невизнаних та частково визнаних держав виявляються не стільки сферою «технічних» дефініцій, скільки полем боротьби за розподіл легітимності між акторами. Йдеться про те, хто має право називатися державою, хто - «регіоном» чи «провінцією», а хто - «терористичним утворенням» або «сепаратистським анклавом». Для цієї магістерської роботи це означає, що аналіз перспектив українсько-тайванських відносин неможливий без розуміння того, як саме міжнародна система «дозволяє» або «не дозволяє» Тайваню й Україні бути повноцінними суб'єктами, які інструменти (публічна дипломатія, парламентські зв'язки, участь у міжнародних форумах, економічні й технологічні проекти) обидва актори можуть застосувати для розширення простору своєї дії та як їхні стратегії вписуються у ширший контекст суперництва великих держав.

Висновок

Сучасні міжнародні відносини виходять далеко за межі класичної «державоцентричної» моделі, закріпленої в Конвенції Монтевідео 1933 року [84]. Формальні критерії державності самі по собі вже не пояснюють, чому одні суб'єкти з ефективним контролем над територією та населенням сприймаються як повноцінні учасники міжнародної системи, а інші залишаються на периферії, у статусі де факто чи частково визнаних утворень [85; 86]. Ключову роль тут відіграє не тільки право, а й політичні рішення великих держав, структура союзів та уявлення про легітимність, що робить поле визнання ареною боротьби за символічний і практичний доступ до інститутів глобального порядку [89; 90; 91].

Тайвань виступає показовим, але нетиповим прикладом де факто держави: він поєднує повноцінну функціонуючу демократію, складну інституційну систему та високотехнологічну економіку з прогресуючою втратою формального дипломатичного визнання під тиском КНР [87; 88; 90]. На цьому тлі конфігурація «функціонального» та «обмеженого» визнання,

неофіційних представництв, участі під спеціальними назвами в міжнародних організаціях перетворюється для Тайваню на інструмент виживання та розширення простору суб'єктності без прямої конфронтації з принципом територіальної цілісності, як його тлумачать ключові гравці [89; 91].

Паралельно український кейс після 2014 року демонструє, як великі держави можуть конструювати «сіру» зону квазідержавних утворень і маніпулювати мовою самовизначення, щоб розмити суб'єктність вже визнаної держави й поставити під сумнів її контроль над частиною території [88; 91]. У такій оптиці Тайвань та Україна опиняються по різні боки спектра, але в межах спільної проблеми: хто і на яких умовах має право бути визнаним повноцінним актором. Саме тому для подальшого аналізу українсько-тайванських відносин критично важливо враховувати не лише юридичні дефініції, а й конструктивістський вимір боротьби за легітимність, де наративи, імідж демократичності, дотримання прав людини й роль у глобальних ланцюгах постачання стають не менш важливими, ніж «класичні» критерії державності [84; 87; 90; 91].

1.2. Місце Тайваню в системі міжнародних відносин: правовий і політичний статус

Після переміщення уряду Республіки Китай на Тайвань у 1949 році саме Тайбей протягом кількох десятиліть представляв «Китай» в ООН та більшості провідних міжнародних організацій. Цей стан речей ґрунтувався на холодновоєнній конфігурації, в межах якої західні держави визнавали уряд у Тайбеї єдиним легітимним представником Китаю. Ситуація кардинально змінилася з ухваленням резолюції 2758 Генасамблеї ООН 1971 року, якою місце «Китаю» було передано представникам КНР, а «представників Чан Кайші» усунуто з Організації. Важливий нюанс, на якому наголошують як наукові аналітики, так і політичні документи ЄС та низки західних держав: резолюція вирішувала питання представництва, а не суверенітету над Тайванем [13; 91]. Іншими словами, ООН визначила, хто займає китайське

крісло, але не ухвалювала рішення про те, чи «належить» Тайвань КНР, чи ні. У 2020-х роках це тлумачення було додатково підтверджене заявами ЄС, США, Канади, Великої Британії та окремих парламентів держав-членів, які прямо зазначили, що резолюція 2758 не встановлює китайського суверенітету над Тайванем і не може використовуватися як правова підстава для блокування його участі в органах системи ООН [13; 91].

Попри це, Пекін послідовно трактує резолюцію 2758 як свого роду «юридичне підтвердження» претензій на Тайвань, вибудовуючи довкола неї розгалужену дипломатично-пропагандистську кампанію. Китайська сторона наполягає, що резолюція нібито «остаточно вирішила» питання представництва й статусу Тайваню як невід'ємної частини КНР, і використовує це тлумачення для тиску на держави та міжнародні секретаріати. Саме проти такої інтерпретації виступають нещодавні резолюції Європарламенту та заяви європейських інституцій, де прямо зазначено, що документ 1971 року не визначає суверенітет над Тайванем і не може бути підставою для блокування його участі в міжнародних чи технічних організаціях [5; 13; 91]. Подібна аргументація з'являється й у позиціях окремих національних парламентів, які наголошують, що питання представництва Китаю в ООН не дорівнює вирішенню статусу Тайваню.

Якщо виходити з критеріїв Конвенції Монтевідео, Тайвань чітко відповідає ознакам держави: має стабільне населення, визначену територію, ефективний уряд та розвинену систему зовнішніх зв'язків [84; 88; 89]. Від середини 1990-х років ця система базується на демократичній політичній моделі з регулярною зміною влади на конкурентних виборах, розвиненою партійною системою та високою оцінкою рівня політичних прав і громадянських свобод у міжнародних рейтингах [88]. Дослідження в галузі міжнародного права показують, що Тайвань не лише формально відповідає критеріям Конвенції Монтевідео, а й здатен самостійно виконувати міжнародні зобов'язання - від торгівлі й промислової стандартизації до захисту інтелектуальної власності [88; 89].

Особливо показовою є участь Тайваню у Світовій організації торгівлі (СОТ) та Азійсько-тихоокеанському економічному співробітництві (АТЕС), де він має статус окремого члена під назвою «Chinese Taipei» [88]. Формат участі у СОТ вважають унікальним: з одного боку, Тайвань не є «звичайною» державою-членом через політичні обмеження; з іншого - бере на себе повний спектр зобов'язань за угодами СОТ і забезпечує їх виконання у власній правовій системі. До цього додається членство у низці галузевих та фінансових інституцій, участь у міжнародних режимах експортного контролю, а також фактична інтегрованість у мережі глобальної торгівлі високотехнологічною продукцією [88; 89]. У сукупності це підтверджує спроможність Тайваню діяти як суб'єкт міжнародного економічного права, навіть за умов обмеженого політико-дипломатичного визнання.

Ще одним аргументом на користь суб'єктності Тайваню є практика національних судів. Дослідження, зокрема у рамках оглядів Max Planck, показують, що суди США в низці рішень трактують Тайвань як державу для цілей суверенного імунітету та застосування доктрини «акта держави» [89]. Тобто, попри відсутність формального дипломатичного визнання, у рішеннях судових органів фіксується фактичне ставлення до Тайваню як до самостійного суб'єкта міжнародного права, здатного нести відповідальність за свої дії й користуватися відповідними імунітетами. Аналогічні підходи простежуються в окремих рішеннях судів інших країн, де Тайвань розглядається як окрема юрисдикція з власною системою права [88; 89].

Політично Тайвань опинився у ситуації, коли кількість держав, що підтримують з ним повноцінні дипломатичні відносини, зменшилася з кількох десятків до приблизно одинадцяти-дванадцяти. За даними тайванського МЗС та аналітичних центрів, станом на 2023-2024 роки лише 11 держав - переважно в Латинській Америці, Карибському басейні та Тихоокеанському регіоні - а також Святий Престол зберігали офіційні посольства Тайбею [3; 20; 91]. Одночасно відбувається систематична кампанія «перехоплення союзників», коли Пекін пропонує державам, що

визнають Тайвань, фінансові й інфраструктурні пакети в обмін на перехід до дипломатичного визнання КНР. Кожен такий крок зменшує кількість формальних союзників Тайваню, але водночас стимулює його до розширення мережі неофіційних зв'язків.

Переважна більшість країн світу дотримуються власних варіантів політики «одного Китаю», поєднуючи їх з широкою мережею неофіційних представництв Тайваню («тайбейських економічних і культурних офісів») та інтенсивною економічною співпрацею [3; 20; 91]. Фактично йдеться про практику «функціонального визнання», коли держави формально визнають лише Пекін, але де факто ставляться до Тайваню як до окремого партнера в торгівлі, інвестиціях, науці, освіті та безпеці. Тайбей, зі свого боку, вибудовує «паралельну дипломатію»: бере участь у міжпарламентських обмінах, розвиває міські та регіональні партнерства, співпрацює з університетами, використовує інструменти гуманітарної та публічної дипломатії для зміцнення своєї присутності.

США після розриву формальних дипломатичних відносин із Республікою Китай у 1979 році ухвалили «Taiwan Relations Act» (TRA) - внутрішній закон, який закріпив особливий характер взаємин із «народом на Тайвані» та створив інституційні рамки де факто посольства в особі Американського інституту на Тайвані [4; 12]. TRA виконує подвійну функцію: по-перше, легалізує з точки зору американського права продовження широких контактів із Тайванем у сферах торгівлі, науки, культури та безпеки, визнаючи дійсними численні угоди, укладені до 1979 року; по-друге, фіксує зобов'язання Вашингтона сприяти обороноздатності острова і розглядати спроби змінити статус-кво силою як серйозну загрозу миру й безпеці в Західній частині Тихого океану [4; 12]. На практиці це вилилося у регулярні поставки оборонних систем, розвиток військово-технічної кооперації, обміни делегаціями та посилення стратегічного діалогу між США і Тайванем [4].

Європейський Союз, зберігаючи власну «політику одного Китаю»,

поступово формує окремий трек взаємодії з Тайванем як з «партнером, спорідненим за цінностями». Резолюція Європарламенту від 13 грудня 2023 року щодо торгівлі та інвестицій з Тайванем підкреслює, що Тайбей є важливим економічним і технологічним партнером ЄС, а поглиблення співпраці розглядається як елемент політики економічної безпеки та зменшення критичної залежності від КНР у сфері напівпровідників і високих технологій [5; 20; 91]. У стратегічних документах ЄС щодо Індो-Тихоокеанського регіону Тайвань фігурує як важливий учасник регіональної безпекової архітектури і демократія, що поділяє з ЄС базові цінності верховенства права та прав людини [5; 20].

Окремий напрямок становить участь Тайваню у глобальних дискусіях щодо трактування резолюції 2758. Тайбей послідовно просуває аргументацію, що резолюція стосується лише питання представництва Китаю в ООН, а не статусу Тайваню, і не може перешкоджати його участі в технічних організаціях на кшталт ВООЗ, ІКАО чи Інтерполу [5; 13; 91]. Тайванська дипломатія наголошує, що в умовах глобальних викликів - від пандемій до транснаціональної злочинності - виключення 23-мільйонного демократичного суспільства з відповідних режимів координації шкодить не лише Тайваню, а й міжнародній спільноті загалом. Цю позицію дедалі активніше підтримують парламенти й уряди країн Заходу, які у своїх документах закликають забезпечити «значущу участь» Тайваню в роботі спеціалізованих агентств ООН [5; 20; 91].

Таким чином, правовий і політичний статус Тайваню в системі міжнародних відносин формується на перетині трьох вимірів. По-перше, з позиції міжнародного права він відповідає критеріям державності та демонструє високий рівень здатності виконувати міжнародні зобов'язання [84; 88; 89]. По-друге, у дипломатичній площині він залишається обмеженим рамками політики «одного Китаю», що проводиться більшістю держав і міжнародних організацій, але компенсує це розгалуженою мережею неофіційних контактів. По-третє, у нормативному вимірі Тайвань

позиціонується як демократичний партнер, важливий для стійкості ліберального міжнародного порядку, захисту критичної інфраструктури та забезпечення безпеки ланцюгів постачання високотехнологічної продукції [5; 20; 91].

Для українсько-тайванських відносин таке становище має подвійний ефект. З одного боку, воно обмежує можливості Києва для формалізації контактів через зобов'язання дотримуватися політики «одного Китаю» та враховувати реакцію Пекіна. З іншого боку, створює широкий простір для «творчої дипломатії», коли співпраця організовується через економічні, гуманітарні, наукові, муніципальні та парламентські канали без прямого порушення офіційних рамок, але з поступовим посиленням сприйняття Тайваню як важливого актора в європейській та індо-тихоокеанській безпековій архітектурі [2; 5; 20; 22].

Висновок

Правовий і політичний статус Тайваню формується не стільки «правовою абстракцією», скільки результатом тривалого переплетіння юридичних норм, холодновоєнної спадщини та поточної геополітики. З погляду міжнародного права Тайвань чітко відповідає критеріям Конвенції Монтевідео, має ефективний уряд, визначену територію, стає населення та здатний самостійно виконувати міжнародні зобов'язання, що підтверджується як його участю у СОТ та АТЕС під назвою «Chinese Taipei», так і практикою національних судів, які трактують його як окрему державу або юрисдикцію для цілей суверенного імунітету [84; 88; 89]. Попри це, формальне дипломатичне визнання Тайваню звузилося до невеликої групи держав, тоді як більшість акторів поєднують політику «одного Китаю» з де факто функціональним визнанням через економічні, культурні та наукові зв'язки [3; 20; 91].

Ключовою точкою напруги лишається тлумачення резолюції 2758 ГА ООН. Пекін намагається подати її як остаточне юридичне підтвердження

свого суверенітету над Тайванем, тоді як ЄС, США та низка інших західних акторів наполягають, що документ вирішує виключно питання представництва Китаю в ООН і не може бути підставою для блокування участі Тайваню в спеціалізованих організаціях [5; 13; 91]. На цьому тлі США через Taiwan Relations Act, а ЄС через резолюції Європарламенту вибудовують з Тайванем особливі формати відносин як з демократичним партнером та критично важливим елементом ланцюгів постачання високотехнологічної продукції [4; 5; 12; 20].

Для України така конфігурація означає подвійний ефект. З одного боку, Київ обмежений рамками власної політики «одного Китаю» і змушений зважати на чутливість Пекіна до будь-яких кроків у бік Тайваню. З іншого - саме напівофіційний характер статусу Тайбею відкриває простір для гнучких форматів співпраці через економічні, гуманітарні, освітні, муніципальні та парламентські канали, які не руйнують формальних зобов'язань, але поступово закріплюють сприйняття Тайваню як важливого самостійного актора в європейському та індо-тихоокеанському вимірах безпеки [2; 20; 22; 91]. Цей проміжний, але динамічний статус стає відправною точкою для подальшого аналізу перспектив українсько тайванських відносин у воєнний та повоєнний періоди.

1.3. Україна та Тайвань у контексті східноазійської та європейської безпекової архітектури

Поняття «безпекова архітектура» охоплює не лише формальні союзи, а й сукупність інститутів, норм та усталених практик, що визначають, як держави реагують на загрози, розподіляють відповідальність за підтримання порядку та координують довгострокове планування оборони. В європейському контексті після завершення Холодної війни такою архітектурою стала конфігурація НАТО, ЄС, ОБСЄ та режимів контролю над озброєннями, до яких належали Договір про звичайні збройні сили в Європі,

домовленості щодо ракет середньої та малої дальності, а також низка політико-правових інструментів, як-от Будапештський меморандум. У Східній Азії аналогічну функцію виконує система союзів США з Японією, Південною Кореєю, Австралією й Філіппінами, доповнена новими форматами на кшталт QUAD та AUKUS, а також стратегіями «вільного й відкритого Індо-Тихоокеанського регіону», які поступово інтегрують до цього простору й ЄС.

До 2014 року Україна сприймалася як частина «сірої зони» між НАТО та Росією. Попри участь у програмах «Партнерство заради миру» та формування поглибленого діалогу з Альянсом, Київ не мав ані формальних гарантій на кшталт статті 5 Вашингтонського договору, ані чітко артикульованої перспективи членства. Значна частина європейських еліт виходила з припущення, що балансування між інтеграцією з ЄС та підтриманням «керованих» відносин із Москвою дозволить зберегти статус-кво без стратегічних рішень щодо розширення НАТО [16]. Будапештський меморандум 1994 року сприймався як достатня політична запобіжна «парасолька», хоча в юридичному вимірі не забезпечував жорстких зобов'язань колективної оборони.

Російська агресія 2014 року, а особливо повномасштабне вторгнення 2022 року продемонстрували крихкість цієї моделі. Відсутність формальних гарантій безпеки не лише не запобігла нападу, а й змусила західні держави у надзвичайному режимі посилювати військову присутність на східному фланзі НАТО, переглядати оборонні стратегії, суттєво збільшувати витрати на оборону та запускати безпрецедентні програми військової допомоги Україні [16; 22]. У стратегічних документах НАТО та ЄС Україна дедалі частіше описується як «фронтowa демократія», від стійкості якої залежить безпека всієї євроатлантичної спільноти. Це зміщує її роль із периферійного «буферу» до одного з центральних елементів оновленого європейського безпекового порядку.

Паралельно відбувається трансформація самої європейської

архітектури. До неї додаються рішення про розширення НАТО за рахунок Фінляндії та Швеції, формування додаткових сил швидкого реагування, зміни в національних оборонних доктринах (зокрема німецька «Zeitenwende»), а також посилення військового компонента ЄС через Європейський фонд миру та ініціативи спільних закупівель озброєнь [16]. У цьому контексті Україна не лише отримує підтримку, а й стає полігоном для випробування нових форматів коаліційної взаємодії, розвід-обміну, логістики та інтеграції різно-платформних систем озброєнь.

У Східній Азії Тайвань є центральним вузлом безпекової архітектури. Географічно він розташований у центрі так званого «першого ланцюга островів», який в американській та японській стратегічній думці розглядається як ключова лінія стримування морської проєкції сили КНР у Тихий океан [2; 9]. Контроль над Тайванем означав би для Пекіна суттєве розширення можливостей ВМС та ВПС КНР у напрямку Західної частини Тихого океану, ускладнення оборони Японії, Філіппін та американських баз у регіоні. Водночас Тайвань є критичним економічним вузлом: він контролює значну частку світового виробництва найсучасніших напівпровідників, які необхідні як для цивільної електроніки, так і для високотехнологічних військових систем [11; 16].

На відміну від України, яка прагне приєднатися до формального колективного союзу (НАТО), Тайвань не має жодних договірних гарантій безпеки на кшталт статті 5. Його безпека спирається на поєднання внутрішньої оборонної спроможності, асиметричної стратегії «оборона через заперечення» та політики стратегічної двозначності з боку США й ключових партнерів [2; 9; 14]. США та союзники не декларують прямо зобов'язання захищати Тайвань у разі нападу, але послідовно демонструють готовність підтримувати його оборону постачанням озброєнь, навчанням персоналу, обміном розвідданими та політичними сигналами стримування. Для Тайваню це означає необхідність розвивати власні спроможності (резерв, територіальна оборона, безпілотні системи, захищені комунікації) за

відсутності формального «парасолькового» договору [9; 14].

Спільним для українського та тайванського кейсів є феномен «сірої зони» - дій нижче порогу відкритої війни, але спрямованих на зміну статус-кво. У випадку Росії це кібератаки, енергетичний шантаж, підтримка проросійських політичних сил, інформаційні операції, використання приватних військових компаній та «гібридна» операція 2014 року з поєднанням спеціальних підрозділів, місцевих проксі та масової пропаганди [7; 10; 16]. У випадку КНР - постійні повітряні й морські інциденти навколо Тайваню, заходи літаків у зону ППО (ADIZ), «тактичні» морські блокади, інциденти з підводними кабелями й інфраструктурою, економічний та туристичний тиск, а також «правова війна» (lawfare) через маніпуляції трактуванням міжнародного права та резолюції 2758 [7; 10; 13].

Дослідження в Marine Policy та споріднених журналах пропонують розглядати «сіру зону» як простір, де держави свідомо розмивають межу між миром і війною, використовуючи примусові, але формально «немілітарні» інструменти - від діяльності берегової охорони й морської міліції до блокування судноплавства, кібератак та інформаційних кампаній [7; 10]. Для України це означало багаторічне підточування суверенітету через «заморожений конфлікт» на Донбасі, для Тайваню - постійне психологічне й військово-політичне «зондування» здатності острова й його партнерів реагувати на тиск без переходу до повномасштабної війни.

Війна в Україні стала важливим фактором переосмислення цієї динаміки навколо Тайваню. Аналітичні центри на кшталт ISW та HCSS безпосередньо порівнюють потенційні сценарії оборони Тайваню з українським досвідом - ставка на витривалість, розосередження, насичення фронту високоточними засобами ураження, гнучкі структури командування, інтеграція безпілотних систем, розвиток територіальної оборони та побудова «оборони всього суспільства» [9; 16; 81; 82]. У низці доповідей наголошується, що уроки України стосуються не лише тактики, а й логістики, стійкості критичної інфраструктури, здатності приватного сектору

підтримувати функціонування економіки в умовах тривалої війни, а також важливості довгострокової політичної волі союзників.

Тайванські політики, військові та експертні спільноти все активніше апелюють до «українського уроку» у внутрішніх дискусіях щодо реформ оборони: йдеться про модернізацію резерву, створення ефективних структур територіальної оборони, розвиток безпілотних платформ (зокрема морських дронів) та посилення стійкості цивільної інфраструктури до кібератак і ракетних ударів [81; 82]. На практиці це виливається в перегляд військових бюджетів, запровадження нових програм мобілізаційної підготовки та активний пошук партнерів, які мають власний досвід протидії більшому за масштабом агресору.

Для Європи тайванський вимір безпеки вже не виглядає суто «зовнішнім» чи регіонально обмеженим питанням. Стратегія ЄС щодо Індो-Тихоокеанського регіону та аналітика профільних дослідницьких центрів підкреслюють, що ескалація в Тайванській протоці може мати «прямий вплив» на європейську безпеку та добробут - від руйнування ланцюгів постачання напівпровідників до необхідності перерозподілу військових ресурсів між європейським і індо-тихоокеанським театрами [5; 13; 20; 91].

Частина європейських лідерів прямо пов'язує стійкість України з довірою до Заходу в Азії: якщо підтримка Києва виявиться недостатньою або непослідовною, це може підштовхнути Пекін до висновку, що Захід не готовий платити ціну за захист статус-кво навколо Тайваню. Цю логіку неодноразово озвучували на форумах рівня Shangri-La Dialogue, де звучали попередження, що «перемикання уваги» з України на Китай за рахунок скорочення допомоги Києву підриває довіру союзників і партнерів у Європі та Азії водночас [14; 16; 22].

Таким чином, Україна та Тайвань пов'язані між собою не лише окремими контактами чи паралельними історіями протистояння авторитарним сусідам. Обидва виступають своєрідними «тестовими кейсами»

для здатності Заходу захищати ліберальний міжнародний порядок у різних регіонах, утримувати довгострокові зобов'язання та адаптувати безпекову архітектуру до реалій «сірої зони» і великомасштабних конвенційних воєн. Для цієї магістерської роботи важливо, що зростаюча взаємозалежність між трансатлантичним та індо-тихоокеанським вимірами безпеки створює додаткові аргументи на користь поглиблення українсько-тайванських зв'язків - навіть за відсутності формального дипломатичного визнання. Така співпраця може розглядатися як елемент ширшої стратегії зміцнення стійкості «фронтових демократій» у Європі та Східній Азії, які перебувають у фокусі уваги як ревізіоністських держав, так і їхніх союзників [2; 5; 9; 16; 20; 22; 81; 82; 91].

Висновок

Україна та Тайвань займають ключові, хоча й різні, позиції у двох взаємопов'язаних безпекових архітектурах. Україна з «буферної зони» між НАТО та Росією поступово перетворилася на фронтову демократію, від виживання й стійкості якої напряду залежить конфігурація європейського безпекового порядку, реформування НАТО, оборонні доктрини держав ЄС та нові формати коаліційної взаємодії [16; 22]. Тайвань, своєю чергою, є центральним вузлом східноазійської архітектури безпеки: він одночасно виступає геостратегічним бар'єром для морської проєкції сили КНР та критичним економічним хабом у сфері напівпровідників, від якого залежить функціонування глобальної економіки і сучасних військових технологій [2; 9; 11; 16].

Обидва кейси поєднує реальність «сірої зони», де Росія та КНР використовують гібридні інструменти тиску, намагаючись змінити статус-кво без формального оголошення війни, а також те, що війна проти України стала важливою лабораторією для переосмислення оборони Тайваню. Аналітичні центри та політичні еліти все частіше безпосередньо переносять український досвід у тайванський контекст, роблячи акцент на стратегії витривалості,

асиметричній обороні, стійкості критичної інфраструктури та «оборони всього суспільства» [9; 16; 81; 82]. Це, у свою чергу, поглиблює зв'язок між трансатлантичним та індо-тихоокеанським вимірами безпеки: те, як Захід поводить себе щодо України, дедалі очевидніше сприймається як індикатор його готовності захищати статус-кво й навколо Тайваню [14; 16; 91].

Для цієї магістерської роботи важливо, що саме така взаємозалежність безпекових архітектур створює додаткові аргументи на користь розвитку українсько-тайванських контактів. Навіть без формального дипломатичного визнання співпраця Києва й Тайбею може бути вписана у логіку зміцнення стійкості «фронтових демократій» у Європі та Східній Азії, які одночасно перебувають у фокусі ревізійністських держав і потребують підтримки з боку США, ЄС та ширшої спільноти однодумців [2; 5; 9; 16; 20; 22; 91]. Надалі це відкриває простір для аналізу конкретних форматів взаємодії як частини ширшої архітектури стримування та адаптації ліберального міжнародного порядку до умов довготривалої конкуренції великих держав.

1.4. Методологічні підходи до аналізу двосторонніх відносин у кризових умовах (порівняльний та системний аналіз)

Специфіка предмету дослідження - перспективи українсько-тайванських відносин у воєнні та повоєнні роки - вимагає поєднання кількох взаємодоповнювальних методологічних підходів. Базовим у роботі виступає системний аналіз. Він дозволяє розглядати Україну й Тайвань не ізольовано, а як елементи ширших регіональних та глобальних підсистем, пов'язаних між собою мережами безпеки, економічної взаємозалежності, норм та інститутів. У цій логіці їхня взаємодія вписується у трикутник «демократичні держави - авторитарні ревізійністські режими - міжнародні інститути», де будь-яка зміна в одному сегменті (наприклад, ослаблення санкцій проти РФ, корекція політики США чи перегляд підходу ЄС до ризиків у Тайванській протоці) неминуче впливає на інші [14; 16; 91]. Системний підхід дозволяє побачити українсько-тайванські контакти не лише

як «двосторонні контакти», а як елемент ширшої конфігурації, де рішення щодо Тайваню приймаються з огляду на війну в Україні, а політика щодо України - з урахуванням сигналів, що надсилаються Китаю та іншим авторитарним акторам.

У рамках системного аналізу використовується низка додаткових аналітичних інструментів: виділення рівнів аналізу (глобальний, регіональний, національний), простеження зв'язку між матеріальними факторами (військовий баланс, економічні потоки, енергетична інфраструктура) та нормативними (цінності, ідентичності, уявлення про «справедливий порядок»), а також аналіз ролі ключових «вузлів» системи - США, ЄС, Японії, КНР. Це дозволяє показати, як рішення цих акторів одночасно формують горизонти української та тайванської безпеки, а відповідно - і рамки для можливого зближення між Києвом та Тайбеєм [14; 16; 91].

Другий ключовий інструмент - порівняльний аналіз. На відміну від суто описових підходів, він дає змогу виділити як структурні подібності, так і відмінності між українським та тайванським кейсами, сформулювати набір змінних (статус у міжнародній системі, характер загрози, союзні зв'язки, внутрішньополітичні інститути) та простежити, як їхні комбінації впливають на поведінку держав. Серед подібностей - роль «фронтових демократій», що протистоять ядерним авторитарним сусідам; залежність від військово-політичної підтримки Заходу; обмеження, пов'язані з формальним статусом у безпековій архітектурі (відсутність членства в НАТО, відсутність договірних гарантій безпеки для Тайваню) [86; 87; 89]. Серед відмінностей - континентальний характер російсько-українського фронту порівняно з морським та аерокосмічним виміром потенційного конфлікту навколо Тайваню, різний ступінь залучення держав до формальних інститутів (повне міжнародне визнання України проти часткової суб'єктності Тайваню) та відмінності в історичному досвіді демократичної трансформації.

У сучасній літературі вже існують спроби порівнювати Тайвань з

іншими де факто державами, зокрема з Придністров'ям, Абхазією чи Північним Кіпром, що демонструє продуктивність такого підходу для виявлення закономірностей розвитку невизнаних суб'єктів, їхньої зовнішньої політики, внутрішньої легітимності та відносин із державами-патронами [86; 87]. Адаптація цієї логіки до зв'язки «Україна - Тайвань» має певну новизну: тут поєднуються класичні проблеми державності та визнання (тайванський кейс) з досвідом повномасштабної конвенційної війни та гібридних загроз у центрі Європи (український кейс). Порівняльний підхід дозволяє побачити, які елементи «українського досвіду» можуть бути релевантними для Тайваню (наприклад, розвиток територіальної оборони, роль громадянського суспільства, формати коаліційної підтримки), а які - унікальні й не можуть бути перенесені без адаптації [16; 86; 89].

Третій метод - кейс-стаді, або поглиблений аналіз окремих випадків. У роботі Україна й Тайвань розглядаються як два комплексні кейси, кожен зі своєю історичною траєкторією, правовим статусом та специфікою відносин із великими державами. У тайванському випадку важливими етапами є еволюція від авторитарного режиму Гоміньдану до консолідованої демократії; трансформація статусу в ООН і втрата місця постійного члена Ради Безпеки; вступ до СОТ; сучасні дискусії щодо інтерпретації резолюції 2758 та боротьба за «значущу участь» у спеціалізованих організаціях [4; 84; 88; 91]. В українському - шлях від пострадянської держави до кандидата в члени ЄС; дві хвили Майдану; російська агресія 2014 та 2022 років; переосмислення ролі України в європейській безпековій архітектурі та формування образу «фронтної держави» для всієї євроатлантичної спільноти.

Кейс-стаді також застосовується для аналізу власне українсько-тайванських контактів. У роботі виділяються окремі кейси: гуманітарна допомога Тайваню Україні після 2022 року; участь тайванських фондів та муніципалітетів у програмах відбудови окремих громад; співпраця в галузі розмінювання й медичної реабілітації; парламентські візити й міжфракційні групи дружби; взаємне посилення «м'якої сили» через медійні

й освітні ініціативи [1; 3; 8; 15; 22]. Такий підхід дозволяє не лише перерахувати ці епізоди, а й розкрити механізми їх виникнення (хто був ініціатором, які канали використовувалися, які перешкоди долалися), а також оцінити їхній вплив на сприйняття Тайваню в українському суспільстві та України - в тайванському. .

Четвертий вимір - нормативно-правовий аналіз. Перспективи українсько-тайванських відносин безпосередньо залежать від інтерпретації ключових документів: Конвенції Монтевідео, Статуту ООН, резолюції 2758, TRA(пакт допомоги тайваню), актів ЄС щодо Тайваню, офіційних документів США, а також внутрішньодержавних документів України, що закріплюють політику щодо КНР і принцип «одного Китаю» [4; 5; 13; 84; 91]. У роботі ці тексти розглядаються не як «нейтральні» норми, а як поле боротьби інтерпретацій між Пекіном, Тайбеєм, Вашингтоном, Брюсселем і Києвом. Аналізується, як різні актори читають один і той самий текст (наприклад, резолюцію 2758): чи йдеться лише про питання представництва Китаю в ООН, чи про начебто «вирішений» статус Тайваню; чи дозволяють формулювання документів участь Тайваню в спеціалізованих організаціях; як різні трактування впливають на легітимність українсько-тайванських контактів [13; 90; 91].

Нормативно-правовий аналіз також включає співставлення офіційних позицій України щодо «політики одного Китаю» з практикою фактичної взаємодії з Тайванем (парламентські візити, прийом гуманітарної допомоги, участь у проєктах відбудови). Це дозволяє показати, де існує простір для маневру без формального порушення взятих на себе зобов'язань, а де можливі конфлікти тлумачень, що потребують обережного дипломатичного балансування [4; 5; 13; 91].

Нарешті, важливим доповненням є конструктивістський підхід. Він дозволяє простежити, як формуються образи України та Тайваню як «першого фронту боротьби демократій» проти авторитарних режимів, як вибудовується наратив «спільної долі» у промовах політиків, у медійних

дискурсаї тощо [2; 14; 22; 90]. Для цього аналізуватимуться публічні виступи тайванських та українських лідерів, заяви МЗС, резолюції парламентів, матеріали провідних аналітичних центрів Тайбею, Вашингтона та Брюсселя. Особливу увагу буде приділено таким сюжетам, як риторика «сьогодні Україна, завтра Тайвань», паралелі між Бучею та можливими сценаріями насильства у разі нападу на Тайвань, апеляції до спільних демократичних цінностей і до ролі України та Тайваню як «форпостів» ліберального порядку [2; 14; 22; 90]. Конструктивістський вимір важливий ще й тому, що саме образи й наративи багато в чому визначають готовність суспільств підтримувати чи не підтримувати політику поглиблення відносин з тим чи іншим суб'єктом, а отже - створюють або звужують простір для політичних рішень.

Таким чином, у магістерській роботі поєднуються елементи реалізму (аналіз розподілу сил, спроможностей та загроз; увага до військового балансу й стратегій стримування), лібералізму (роль інститутів, економічної взаємозалежності, режимів контролю над озброєннями та торговельно-інвестиційних угод) і конструктивізму (значення ідентичностей, цінностей, дискурсів і наративів) [14; 16; 90; 91]. Така методологічна «плюралістичність» дозволяє уникнути редукції складного феномену українсько-тайванських відносин до рамок лише однієї теоретичної школи й краще описати як матеріальні, так і символічні виміри співпраці у воєнні та повоєнні роки. Водночас системний, порівняльний, кейс-орієнтований, нормативно-правовий та конструктивістський підходи в роботі не суперечать, а доповнюють один одного, забезпечуючи можливість поєднати аналіз макрорівня (глобальна безпекова архітектура) з мікрорівнем конкретних українсько-тайванських ініціатив.

Висновок

Перспектив українсько-тайванських відносин у воєнний та повоєнний періоди неможливо вписати в одну «чисту» теоретичну школу. Системний

підхід дає рамку - він дозволяє побачити Україну й Тайвань як взаємопов'язані елементи ширших регіональних та глобальних конфігурацій, де рішення США, ЄС, Японії та КНР одночасно задають горизонти безпеки для обох акторів і визначають межі для зближення Києва та Тайбею [14; 16; 91]. Порівняльний аналіз, своєю чергою, дає змогу вийти за межі простих аналогій і показати, які з «уроків України» справді можуть бути релевантними для Тайваню, а де відмінності у статусі, географії чи інституційній вбудованості роблять пряме перенесення досвіду неможливим або небезпечним [86; 87; 89].

Поєднання кейс-стаді з нормативно-правовим аналізом дозволяє тримати разом «високий рівень» - дебати навколо Конвенції Монтевідео, Статуту ООН, резолюції 2758, TRA, актів ЄС - і «низовий рівень» конкретних ініціатив: гуманітарної допомоги, проєктів відбудови, парламентських візитів, співпраці у сфері розмінування та медичної реабілітації [1; 3; 4; 5; 8; 13; 15; 22; 84; 88; 91]. Конструктивістський вимір додає до цього виміру ще й аналіз того, як через мову, наративи та символи («фронтові демократії», «сьогодні Україна - завтра Тайвань») формуються рамки легітимності для поглиблення українсько-тайванських контактів у очах еліт і суспільств [2; 14; 22; 90].

У результаті формується свідомо плюралістичний методологічний дизайн, що поєднує елементи реалізму (баланс сил, загрози, стримування), лібералізму (інститути, економічна взаємозалежність, режими й угоди) та конструктивізму (ідентичності, цінності, дискурси) [14; 16; 90; 91]. Такий підхід дозволяє уникнути спрощення й натомість розглядати їх як багатовимірний феномен, де воєнні, правові, економічні та символічні фактори переплітаються й по-різному проявляються на макро- і мікрорівні. Саме ця методологічна база далі використовуватиметься для аналізу стану й перспектив співпраці Києва та Тайбею.

Розділ 2. Стан та динаміка українсько-тайванських відносин у воєнний період

2.1. Історія становлення неформальних контактів між Україною та Тайванем

Специфіка українсько-тайванських відносин з перших років незалежності України визначалася поєднанням політичних обмежень і прагматичного інтересу. Київ встановив дипломатичні відносини з Китайською Народною Республікою на початку 1992 року, а вже в Спільній заяві 1994 року підтвердив, що визнає уряд КНР єдиним законним урядом Китаю і вважає Тайвань невід'ємною частиною китайської території [92; 95]. Це означало, що офіційний простір для будь-якого діалогу з Тайбеєм практично відсутній, а будь-які кроки назустріч Тайваню автоматично зчитувалися крізь призму зобов'язань перед Пекіном. У такій конфігурації потенційний розвиток співпраці переносився в напівтіньову площину "практичних і ситуаційних відносин" без формального дипломатичного визнання [5; 13; 20; 95].

Разом з тим, за тайванськими й українськими джерелами, у 1990-х роках спостерігався короткий, але доволі інтенсивний період пробного зближення. Після візитів до Києва тайванських представників у 1992 році, які привозили гуманітарну допомогу й пропонували співпрацю в торгівлі та науці, відбувалися консультації щодо можливості взаємного відкриття представницьких офісів [92; 95]. У середині 1990-х років Тайбей відвідували українські міністри освіти, охорони здоров'я, легкої промисловості й економіки, віцеспікер парламенту та керівники зовнішньоторговельних структур, що засвідчувало зацікавленість Києва в тайванських інвестиціях і технологіях [95]. Символом цих спроб стала дуже делікатна поїздка віцепрезидента Тайваню Лянь Чжана до Києва 1996 року. За описами тайванських авторів, він зустрічався з тодішнім президентом, прем'єрміністром та іншими високопосадовцями й обговорював можливість поглиблення співпраці в разі перегляду Україною своєї позиції щодо Тайваню

[92; 95]. Реакція Пекіна виявилася жорсткою, і українська сторона, намагаючись зняти напругу, публічно повторила формулу "одного Китаю" та фактично закрила питання про будь-які кроки, які могли б трактуватися як рух до визнання Тайваню [92]. Саме тоді для Києва було накреслено "червоні лінії": розвивати економічні контакти можна, але без створення враження політичного дрейфу від Пекіна.

Після цього акцент змістився на економіку та бізнес. Важливим рубежем стала поява фізичної інфраструктури тайванської присутності в Україні. За даними Тайванської ради з розвитку зовнішньої торгівлі (TAITRA), з середини 2000-х років у Києві почав працювати Тайванський торговий центр Taiwan Trade Center Kyiv, який мав стати "вікном" для тайванських компаній на ринки України, Білорусі та Грузії [93; 94]. Центр надавав українським та регіональним фірмам безоплатні консультації щодо пошуку партнерів на Тайвані, умов контрактів, митного режиму, а також допомагав тайванським підприємствам оцінювати інвестиційні ризики, специфіку законодавства й бізнес культури України [93; 94]. Таким чином, саме торговий офіс у Києві став першою стійкою інституційною формою присутності Тайваню, хоч і без дипломатичного статусу.

Паралельно TAITRA вибудовувала мережу регулярних бізнес-місій. Офіційний економіко-торговельний профіль України, підготовлений Міністерством економіки Тайваню, фіксує, що вже з 2007 року організовувалися кілька тематичних "拓銷團" до Києва: спочатку текстильні, згодом у сферах ІКТ, інструментів та машинобудування [93]. У 2007 році до української столиці прибували щонайменше три різні тайванські бізнес-делегації, а в 2008, 2012, 2013, 2015 і 2016 роках Київ регулярно включався до маршрутів "східноєвропейських" торгових турів, під час яких десятки тайванських компаній проводили переговори з українськими партнерами [93]. Ці поїздки мали не лише комерційний ефект, а й соціальний: формували особисті контакти між підприємцями, юристами, консультантами з логістики, що надалі спрощувало взаємодію у кризових умовах.

Статистика двосторонньої торгівлі до 2014 року залишалася порівняно скромною, проте її структура добре демонструє комплементарність економік. За оцінками тайванських дослідників, у 2013 році товарообіг між Тайванем і Україною становив близько 363 млн доларів США, що було менше 1 % загального зовнішньоторговельного обороту Тайваню, при цьому Тайбей мав помірний профіцит [6; 21; 95]. Тайвань експортував до України насамперед інформаційно-телекомунікаційне обладнання, комп'ютерні комплектуючі, електронні компоненти, сталь та автозапчастини, а Україна натомість постачала хімію, нафтохімічні продукти, чорні метали, залізну руду, аграрну сировину й олійні культури [6; 21; 93; 95]. Окремі ніші мали стратегічний характер: у публікаціях згадується, що український графіт і деякі види промислового обладнання були важливими для тайванської енергетики й високотехнологічних виробництв [95]. Дані ОЕС та тайванських урядових звітів підтверджують, що вже до початку 2020-х років Україна фігурувала для Тайваню передусім як джерело металургійної, аграрної та сировинної продукції, тоді як Тайбей виступав постачальником високотехнологічних товарів і обладнання [6; 21; 93].

Не менш важливим був і "європейський" вимір цієї співпраці. У тайванських документах Україна послідовно описується як частина ширшого кластеру "Центрально-Східна Європа та країни СНД" [93; 94]. Саме в цій логіці будувалися торговельно-інвестиційні заходи: тайванські делегації брали участь у регіональних форумах у Варшаві, Празі, Вільнюсі, де Україна розглядалась поряд з іншими східноєвропейськими економіками. Кульмінацією цього етапу стало проведення першої Тайваньсько-української економічної коопераційної наради на початку 2010-х років, організованої Національною радою з економічної співпраці (國經協會) спільно з українськими партнерами [93]. Формат передбачав обговорення не лише окремих контрактів, а й загальних умов ведення бізнесу, перспектив участі тайванських компаній у створенні індустріальних парків, логістичних хабів, модернізації української промисловості. Пізніше цей досвід був інтегрований

у ширшу стратегію Тайваню щодо Центрально-Східної Європи, де ключову роль відіграли Польща, Чехія та Литва [8; 20; 93].

Політичні контакти на цьому тлі залишалися неформальними та фрагментованими, але не зникали. За китайсько- та англомовними джерелами, ще в 1990-х роках між Тайбеєм і Києвом здійснювалися обміни парламентськими делегаціями: українські депутати відвідували Тайвань, а тайванські законодавці приїздили до України в рамках міжпарламентської дипломатії [92; 95]. У 2000-х роках епізодично виникали політичні скандали навколо візитів тайванських посадовців до Києва, що демонструвало, наскільки чутливою залишалася ця тема для українського уряду, змушеного постійно оглядатися на реакцію Пекіна [92]. Водночас окремі українські парламентарі створювали неформальні групи дружби з Тайванем, брали участь у конференціях, які організовувалися тайванськими структурами в Європі, а експертні візити до Тайбею нерідко проходили під егідою трансатлантичних та європейських аналітичних центрів [14; 20; 92; 95]. У цілому, як відзначають тайванські автори, на практиці це перетворювалося на модель "тіньового партнерства" - коли політична складова подається максимально стримано, але під нею поступово нарастає шар економічних, експертних і гуманітарних зв'язків [6; 92; 95].

Окремий, часто недооцінений вимір становили освітні та культурні контакти. Ще в 1990-х роках Інститут міжнародних відносин університету Чженчжи в Тайбеї (NCCU) започаткував співпрацю з Київським університетом, а в одному з тайванських університетів було відкрито базовий курс української мови [95]. В обидва боки почали їздити студенти й викладачі, проводилися спільні конференції й літні школи з питань пострадянської трансформації, міжнародної безпеки та європейської інтеграції [92; 95]. З середини 2000-х до цього додалися урядові стипендіальні програми - MOFA Taiwan Scholarship та мовні стипендії Huaan Enrichment Scholarship, які стали доступними й для українських студентів; інформацію про них охоче поширювали провідні українські університети, що

спеціалізуються на міжнародних відносинах та східноазійських студіях [8; 22]. Паралельно громадські організації почали обмінюватися досвідом у сферах прав людини, електронного врядування та цифрової демократії, зокрема через участь українських активістів у форумах у Тайбеї, де обговорювалися інструменти протидії дезінформації та участі громадян у прийнятті рішень [8; 22].

Висновок

Узагальнюючи, до початку повномасштабної війни українсько-тайванські контакти розвивалися за логікою обережної, але стійкої інституціоналізації. Від перших напівтаємних політичних контактів і гуманітарних жестів на початку 1990-х вони поступово перейшли до створення торгового офісу в Києві, регулярних бізнес-місій, економічних коопераційних нарад, міжуніверситетських програм та стипендій у 2000-2010-х роках [6; 21; 92-95]. Формальних дипломатичних відносин так і не з'явилося, але було сформовано щільну мережу неофіційних інституцій, особистих зв'язків та спільних майданчиків, які забезпечили відносинам певну інерцію. Саме на цей, на перший погляд доволі скромний, проте глибоко вкорінений фундамент Тайбей і Київ змогли спертися після 2022 року, коли гуманітарна, політична та експертна взаємодія різко прискорилося.

2.2. Реакція Тайваню на російсько-українську війну: політична позиція, гуманітарна та економічна допомога

Повномасштабне вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року для Тайваню стало не просто далеким конфліктом десь у Європі, а тестом на реалістичність власних безпекових сценаріїв. Уже в перші години після початку атаки президентка Цай Інвень скликала Раду нацбезпеки, а МЗС Тайваню оприлюднило заяву із чітким засудженням російської агресії та

наголосом на непорушності суверенітету й територіальної цілісності України. У публічній риторичі дуже швидко з'явилася рамка спорідненого досвіду: Україна й Тайвань як дві демократичні спільноти, що живуть поруч із агресивними автократіями й чують на свою адресу однакові формули заперечення права на окрему ідентичність. У промовах Цай Інвень та міністра закордонних справ Джозефа Ву неодноразово звучала думка, що Київ і Тайбей опинилися на одному політичному фронті протистояння демократій з ревізіоністськими режимами [2; 22].

Реакція Тайваню розгорнулася відразу в кількох вимірах, які з часом лише посилювали один одного.

По-перше, гуманітарний вимір і суспільна мобілізація.

Уже в перші дні війни уряд відкрив спеціальний рахунок для збору коштів на підтримку українських біженців та постраждалих. За лічені тижні кампанія, яку адміністрував Фонд допомоги при стихійних лихах за дорученням МЗС, зібрала близько 930 млн тайванських доларів, тобто приблизно 32-33 млн доларів США [1; 3]. Ці цифри важливі не лише як фінансовий показник, а як індикатор того, наскільки тема України зачепила тайванське суспільство: пожертви надходили від бізнесу, діаспори, церков, університетів, а також від пересічних громадян, які переказували по кілька сотень доларів з особистих заощаджень.

Символічним жестом стало рішення трьох найвищих посадовців - президентки, віцепрезидента та прем'єра - перерахувати місячну зарплату на підтримку України, чим вони фактично легітимізували і закріпили кампанію у внутрішньому політичному дискурсі. Тайванські медіа фіксували, як у храмах ставили скриньки зі слоганами на кшталт "Stand with Ukraine", а волонтери організовували збір медикаментів, теплих речей, генераторів. Частина вантажів відправлялася авіарейсами до Польщі й Словаччини, де через місцеві партнери - органи влади та НУО - розподілялася між українськими біженцями й прифронтовими регіонами [3; 8].

За даними тайванських і європейських джерел, упродовж 2022-2024 років уряд і суспільство Тайваню загалом надали Україні та українцям гуманітарну допомогу більш ніж на 120 млн доларів. CEIAS оцінює, що станом на середину 2024 року сукупна вартість тайванської допомоги перевищила 126 млн доларів США, якщо рахувати як прямі урядові програми, так і пакети через країни Центрально-Східної Європи [8; 27]. Такий масштаб є безпрецедентним для Тайваню в європейському напрямку і фактично перетворює Україну на один із головних об'єктів тайванської "дипломатії допомоги" CEIAS.

Окремі поставки добре ілюструють зміст цієї підтримки. Тайвань відправляв в Україну партії медичних препаратів і одноразових матеріалів для лікарень, комплекти захисного спорядження, а також сотні тонн гуманітарних вантажів - продуктів, одягу, засобів гігієни, генераторів. У 2023 році було зафіксовано, зокрема, поставку близько 100 тонн гуманітарної допомоги для українських громад у партнерстві з місцевими органами влади [3; 8; 1]. Пізніше до цього додалися цільові поставки обладнання для медичних закладів, дитячих лікарень та реабілітаційних центрів.

По-друге, цільова фінансова підтримка та участь у відбудові.

Один із найбільш цитованих жестів Тайваню - оголошення 22 квітня 2022 року про виділення 8 млн доларів США для Києва та українських лікарень. Під час відеоконференції з мером Києва Віталієм Кличком Джозеф Ву повідомив, що 3 млн доларів буде спрямовано безпосередньо на потреби міста, а ще 5 млн - шести українським медичним установам [1]. Ці кошти були четвертою за рахунком виплатою з пожертв тайванського суспільства і стали важливим маркером того, що Тайбей готовий працювати не лише "через регіон", а й напряду з українською столицею.

У наступні роки Тайвань почав переходити від суто гуманітарних жестів до більш структурованої участі у відбудові. У 2023 році тайванський уряд оголосив спеціальний бюджет у розмірі 1,8 млрд тайванських доларів на

підтримку України, який включав фінансування реконструкції інфраструктури, соціальних об'єктів та програм для внутрішньо переміщених осіб [8; 21]. Частина коштів спрямовувалася через Литву, Чехію та Польщу - країни, де Тайвань має свої представництва. Саме через ці "хаби" фінансували, зокрема, добудову мосту в Києві, проекти з відновлення шкіл та медзакладів, а також закупівлю спеціалізованого транспорту - карет швидкої допомоги, пожежних машин, інклюзивних автобусів [8; 21].

У 2025 році Тайвань зробив ще один показовий крок - оголосив про виділення 2 млн доларів США до міжнародного фонду гуманітарного розмінування України, який координують Литва та інші європейські партнери [15]. Це рішення вписується у ширшу логіку: Тайбей демонструє готовність долучатися до довгострокових безпекових і відбудовчих проєктів, а не обмежуватися "разовими" акціями допомоги. Для України це означає появу ще одного стійкого джерела підтримки в критично важливій сфері розмінування, від якої залежить повернення до нормального життя цілих регіонів.

По-третє, санкційна та технологічна політика.

У сфері санкцій Тайвань зробив ставку на те, де має найбільший важіль впливу, - на високі технології. Міністерство економіки розширило перелік товарів подвійного призначення, експорт яких до росії заборонено або суттєво обмежено. Йдеться про чипи певного класу продуктивності, обладнання для виробництва мікроелектроніки, спеціалізоване програмне забезпечення. Найгучнішим і найбільш символічним кроком стало рішення тайванських виробників напівпровідників, насамперед TSMC, припинити співпрацю з російськими контрагентами, включно з компаніями, що мають прямі або непрямі зв'язки з оборонно-промисловим комплексом [11; 16].

Практичний вплив цих кроків на російську економіку складно виміряти окремо, адже обмеження запроваджувалися одночасно багатьма країнами. Однак у символічному вимірі позиція Тайваню важлива: держава, чия

економіка значною мірою тримається на експорті високотехнологічної продукції, свідомо відмовляється від російського ринку, хоча формально не має прямої військово-політичної конфронтації з Москвою.

По-четверте, енергетичний парадокс і репутаційні ризики.

Саме на тлі жорсткої санкційної лінії у сфері технологій особливо різко сприймається інша історія - стрімке нарощування імпорту російської нафтохімічної сировини тайванськими приватними компаніями. Дослідження аналітичних центрів і журналістські розслідування показали, що з 2022 року Тайвань став одним з найбільших, а за окремими оцінками - найбільшим у світі імпортером російського нафтового конденсату (нафти-нафтового напівфабрикату, який використовується як сировина в нафтохімії) [80]. За даними, процитованими The Guardian та профільними енергетичними дослідницькими групами, в першій половині 2025 року Тайвань закупив російського нафтового конденсату на суму близько 1,3 млрд доларів США, що майже у шість разів перевищує середньомісячні показники 2022 року і становить близько 20 % всього російського експорту цього продукту.

Формально уряд одразу після початку повномасштабної війни приєднався до більшості технологічних та фінансових санкцій проти росії, але імпорт енергоресурсів залишався поза прямою заборобою. Держава припинила закупівлі російської нафти державними компаніями, однак приватні нафтопереробні концерни продовжували купувати нафтохімічну сировину, що й створило нинішню суперечливу ситуацію [80]. Після хвилі критики і всередині країни, і з боку міжнародних партнерів МЗС було змушене публічно пояснювати, що "енергетичне питання" перебуває в полі уваги, і декларувати готовність координуватися з майбутніми обмеженнями на імпорт російських енергоресурсів. У жовтні 2025 року МЗС та Мінекономіки Тайваню заявили, що, у разі запровадження союзниками додаткових обмежень щодо російської енергоносієвої продукції, Тайбей готовий "активно співпрацювати", одночасно закликавши власні компанії

орієнтуватися на постачальників, які відповідають санкційним вимогам.

Для України це створює очевидну "сіру зону" у сприйнятті Тайваню: з одного боку, Тайбей виступає голосним адвокатом України на міжнародних майданчиках і надає мільйонні пакети допомоги, з іншого - частина його приватного сектору опиняється серед головних покупців російської нафтохімії, яка є одним з джерел поповнення російського бюджету. Ця напруга між ціннісною риторикою і прагматичними енергетичними інтересами є однією з найчутливіших тем майбутнього діалогу Києва і Тайбею.

П'яте, внутрішня безпекова дискусія і "уроки України" для Тайваню.

Війна в Україні стала для тайванських політичних еліт і аналітичної спільноти масштабним "навчальним кейсом". Global Taiwan Institute, Prospect Foundation, європейський HCSS та низка інших think tankів запустили серії досліджень, у яких український досвід розглядається як джерело практичних уроків для оборони Тайваню [2; 14; 16; 22]. Йдеться не тільки про військову тактику, а й про ширше поняття національної стійкості - здатність суспільства, бізнесу та державних інституцій зберігати керованість під час затяжної війни.

Зовнішні аналітичні центри, як-от ISW, детально розбирають українські інновації в застосуванні безпілотників, мобільних груп та мережевих ІТ-рішень для управління бойовими діями, пропонуючи їх як модель "оборони Тайваню з українськими характеристиками" [9; 16]. У політичній площині особливу роль відіграють заяви представниці Тайваню у США Бі-Кхім Сяо. Вона неодноразово наголошувала, що головний урок з України - це потреба готувати не лише армію, а й "суспільство оборони": резервістів, місцеві громади, волонтерські мережі, приватний бізнес, який у кризовий момент здатен забезпечити логістику, кіберзахист, гуманітарну допомогу [82].

Ці дискусії мають і дуже конкретні наслідки. На хвилі шоку від подій у Бучі, Маріуполі та Херсоні в Тайвані відчутно зросла підтримка збільшення

строку строкової служби, реформування системи резерву, інвестицій у системи ППО і протикорабельні ракети. Паралельно активізувалися програми громадянської підготовки - тренінги з першої допомоги, реагування на надзвичайні ситуації, базові навички цивільної оборони, які проводять організації на кшталт Forward Alliance та Kuma Academy. Учасники цих програм прямо посиляються на український досвід як на приклад того, що "звичайні люди" можуть відігравати ключову роль у стійкості держави під час війни [2; 16; 81].

Висновок

Отже, реакція Тайваню на російсько-українську війну є багатовимірною і в певному сенсі суперечливою. З одного боку, ми бачимо щирі солідарність, масштабну гуманітарну та фінансову підтримку, готовність вкладатися в довгострокові проєкти розмінування та відбудови, жорстку лінію в експортному контролі високих технологій і глибоку рефлексію над "уроками України" для власної оборони. З іншого - зберігається чутливий вузол енергетичної співпраці з росією, де позиція приватного бізнесу поки що не повністю синхронізована із зовнішньополітичним курсом. Саме ця подвійність задає контекст для подальшого розвитку українсько-тайванських відносин у воєнні та повоєнні роки: потенціал партнерства є дуже значним, але Київ і Тайбей мають усвідомлювати й акуратно опрацьовувати ті питання, де інтереси та очікування поки що не повністю збігаються

2.3. Економічні та технологічні аспекти співпраці: роль Тайваню у світових ланцюгах постачання

На перший погляд, економічний вимір українсько-тайванських відносин справді виглядає периферійним: Тайвань не входить до числа головних торговельних партнерів України, а частка України у зовнішній торгівлі Тайваню також залишається мінімальною [6; 21; 93]. Якщо дивитися

лише на суми експорту й імпорту, відносини ніби губляться на тлі торгівлі з ЄС, Китаєм чи США. Однак у логіці глобальних ланцюгів постачання важливими є не стільки абсолютні цифри, скільки функції, які виконують економіки в загальній архітектурі. У цьому сенсі і Тайвань, і Україна займають позиції, що можуть виявитися набагато значущішими, ніж здається з "сирої" статистики.

Згідно з даними ОЕС, ще до 2022 року Тайвань був одним з важливих постачальників для України в окремих високотехнологічних сегментах, насамперед в категоріях інтегральних мікросхем, електронних компонентів та офісної техніки [6]. У 2019 році помітна частка імпорту монолітних інтегральних схем в Україну припадала саме на тайванських виробників, що демонструє вбудованість українського ринку в азійські технологічні ланцюги, навіть попри відсутність "великої політики". Водночас, за даними WITS і тайванських профільних оглядів, Україна для Тайваню традиційно виступала здебільшого джерелом сировинних товарів - чорних металів, хімічної продукції, аграрної сировини - а також потенційним партнером у сфері послуг, насамперед ІТ та інжинірингу [21; 93; 95]. Іншими словами, географічна віддаленість частково компенсується структурною комплементарністю економік.

Офіційний "Український економічний і торговельний профіль", підготовлений Міністерством економічних справ Тайваню, прямо фіксує Україну як перспективний ринок у ширшому кластері Центрально-Східної Європи: у документі наведені дані про динаміку двосторонньої торгівлі, перші бізнес-місії TAITRA та секторальні можливості в металургії, аграрному секторі, машинобудуванні й ІКТ [93]. Тайванський торговий центр у Києві, що діє під егідою TAITRA, мав мандат не лише на Україну, а й на кілька сусідніх країн, тобто розглядався як регіональний хаб для просування тайванських товарів і пошуку постачальників з усього східноєвропейського простору [94; 95]. Це добре вписується в логіку глобальних ланцюгів: Тайбей намагався "закріпитися" у регіоні, де Україна виступає найбільшим за

розміром ринком та одним з ключових промислових центрів.

Сам Тайвань за останні десятиліття став одним з головних вузлів світової напівпровідникової економіки. Компанія TSMC, на яку припадає значна частка глобального ринку контрактного виробництва чипів, особливо у сфері найпросунутіших техпроцесів, є класичним прикладом "якірної" фірми у глобальному ланцюгу доданої вартості [11]. Її виручка вимірюється десятками мільярдів доларів, а серед клієнтів - найбільші американські, європейські та азійські технологічні корпорації. Тайванські виробники мікросхем, пам'яті та електронних компонентів забезпечують функціонування величезного масиву галузей: від автомобілебудування до оборонної промисловості, від "розумних" мереж до смартфонів. У низці досліджень саме Тайвань описують як один з найбільш критичних "вузьких місць" глобальної економіки: будь-яка серйозна дестабілізація в Тайванській протоці автоматично створює ризики для виробничих ліній у ЄС та США [5; 11; 20; 83].

Це бачення закріплюється і в європейських політичних документах. У резолюціях Європарламенту 2023 та 2024 років Тайвань прямо визначається як "критично важливий партнер" ЄС у сфері напівпровідників, цифрової трансформації та стійких ланцюгів постачання; окремо підкреслюється важливість розробки структурованого інвестиційного партнерства в рамках європейської політики щодо чипів [5; 13; 20]. Для України, яка прагне поступової інтеграції до внутрішнього ринку ЄС, це відкриває непрямі, але цікаві вікна можливостей: участь у проєктах, де європейські й тайванські компанії спільно будують нову архітектуру постачання, потенційно включає доступ українських компаній до цих ланцюгів.

У цьому контексті можна окреслити кілька перспективних напрямів, які вже зараз проглядаються в експертних оцінках.

По-перше, участь у європейських проєктах з диверсифікації ланцюгів постачання чипів. Реалістично не варто очікувати, що TSMC найближчими

роками розгорне повноцінне виробництво в Україні, однак це не означає відсутності поля для співпраці. Українські ІТ-компанії, інженерні бюро та університети потенційно можуть виступати партнерами на "інтелектуальних" ділянках ланцюга - дизайн мікросхем, тестування, розробка програмного забезпечення для застосування чипів, моделювання й кіберзахист інфраструктури [11; 20; 93]. У низці тайванських та європейських аналітичних матеріалів уже згадуються українські інженерні ресурси як недооцінений актив для майбутньої реконфігурації ланцюгів постачання в Європі [16; 81; 95].

По-друге, спільні проєкти у сфері цифрової стійкості та кібербезпеки. Після 2022 року Україна стала для багатьох тайванських урядових структур і бізнесу своєрідною "лабораторією стійкості": увага прикута до того, як українські банки, мобільні оператори, енергетичні компанії та логістичні сервіси продовжують працювати в умовах масованих обстрілів та блекаутів [81]. Цей досвід напряду перекликається з уразливістю Тайваню до можливої блокади чи ракетних ударів з боку КНР. Обмін практиками щодо резервування дата-центрів, побудови розподілених мереж, захисту критичної інфраструктури, використання хмарних сервісів і супутникового зв'язку є одночасно і економічною, і безпековою взаємодією [16; 20; 81].

По-третє, співпраця в оборонних технологіях та технологіях подвійного призначення. І Україна, і Тайвань змушені робити ставку на асиметричні рішення: безпілотні системи, розподілені мережі сенсорів, програмні комплекси управління боєм, системи електронної боротьби [9; 16]. Формально цю сферу обмежують політичні та правові рамки, але вже сьогодні можна говорити про "м'які" формати - спільні семінари, обмін інженерними напрацюваннями, участь у міжнародних виставках озброєнь та dual use технологій, де українські та тайванські компанії перебувають у спільних мережах з європейськими та американськими партнерами.

По-четверте, освітньо-інноваційний вимір. Тайвань потребує постійного припливу інженерних кадрів для підтримки темпів розвитку

напівпровідникової промисловості, а Україна має потужну школу прикладної математики, фізики, кібербезпеки та комп'ютерних наук [11; 83]. На цьому перетині можуть виникати спільні магістерські програми, короткотермінові стажування на тайванських підприємствах, дослідницькі проєкти між університетами. Частково така взаємодія вже закладається через стипендіальні програми та курси з китайської мови й досліджень Східної Азії, але в перспективі вона може отримати чіткіший технологічний фокус [8; 22; 92; 93].

Окремий пласт - це обмін уроками стійкості бізнесу. З 2023-2025 років тайванські медіа та аналітичні центри активно описують досвід українських компаній, які зберегли операційну діяльність під час війни: від продуктових мереж і служб доставки до логістичних операторів та IT-аутсорсерів [81]. У цих історіях Україна постає як майданчик, де в "екстримальних" умовах випробовуються моделі безперервності бізнесу, резервування ланцюгів постачання, розподіленого управління персоналом. Для Тайваню, який критично залежить від імпорту енергоносіїв та сировини і відчуває ризики блокади, це не теоретичні кейси, а набір практичних рекомендацій, які можна перекласти на власні реалії - від складу резервів до архітектури логістичних маршрутів [16; 81].

З українського боку Тайвань розглядається не лише як "фабрика чипів", а як комплексний партнер для повоєнної "високотехнологічної відбудови". Йдеться про проєкти "розумних" енергомереж, цифрового державного управління, міських систем відеоаналітики й безпеки, інтелектуальних транспортних рішень, де поєднуються тайванські апаратні компетенції та український досвід розробки програмних платформ [9; 16; 20]. Реалістичними форматами тут можуть бути спільні стартапи, технопарки, створення інженерних і сервісних центрів тайванських компаній в Україні, а також інтеграція українських фахівців у глобальні R&D-команди тайванських корпорацій.

Таким чином, хоча сьогодні українсько-тайванська торгівля за обсягом виглядає скромно, у структурному та технологічному вимірі потенціал співпраці значно перевищує існуючі показники. Тайвань виконує роль одного з ключових вузлів світових ланцюгів постачання напівпровідників та електроніки, тоді як Україна претендує на статус регіонального центру цифрової та оборонної інновацій, а також "лабораторії стійкості" в умовах великої війни. Поєднання цих ролей за сприятливих політичних умов може перетворити двосторонній економічно-технологічний трек з периферійного на стратегічно важливий як для Києва й Тайбею, так і для їхніх партнерів у ЄС та США.

2.4. Культурна дипломатія, soft power та роль громадянського суспільства у підтримці контактів

Воєнний період зробив саме культурно-гуманітарний вимір українсько-тайванських відносин найбільш помітним для широкої аудиторії. Якщо до 2022 року контакти між Україною та Тайванем залишалися переважно в площині бізнесу, експертних обмінів і вузьких академічних програм, то після повномасштабного вторгнення росії Україна буквально зайняла помітне місце у тайванському публічному просторі. Кампанія «Taiwan Stands with Ukraine», яку МЗС Тайваню запустило навесні 2022 року, поєднала в собі класичну гуманітарну солідарність і продуману стратегію м'якої сили [1; 3; 8]. Через неї Тайбей прагнув показати, що Тайвань є активним учасником глобальної спільноти демократій, а не «далекою азійською периферією», і водночас донести до світу власний досвід життя поруч із ревізіоністським сусідом.

Візуальний вимір цієї політики був особливо показовим. Одним з найцитованіших жестів стало підсвічування хмарочоса Taipei 101 у кольори українського прапора з проєкціями гасел підтримки на фасаді. Подібні акції

проводили й місцеві органи влади: у різних містах Тайваню влаштовували вуличні марші солідарності, благодійні концерти, арт-проекти на тему війни, інсталяції з українською символікою. У публічному просторі з'явилися плакати, мурали, кампанії в соціальних мережах із хештегами на кшталт #StandWithUkraine, де поряд з українським прапором часто малювали й тайванський [1; 8]. Така естетизація підтримки виконувала класичну функцію soft power - закріплювала асоціацію Тайваню з демократичними цінностями та емпатією до жертв агресії.

Аналітики CEIAS описують цю політику як «дипломатію допомоги», яка одночасно працює в двох напрямках. З одного боку, реальні ресурси - гроші, вантажі, обладнання - спрямовуються на підтримку України та українських біженців. З іншого - кожен конкретний проєкт є сигналом для європейської аудиторії, що Тайвань - відповідальний і технологічно розвинений партнер [8]. Показовими тут є, наприклад, програми з постачання ноутбуків і планшетів для українських шкіл, де навчання доводиться вести в умовах обстрілів та блекаутів, або передача робототехнічних наборів для STEM-освіти. Такі ініціативи одночасно вирішують практичні проблеми й демонструють сильні сторони тайванської економіки - ІКТ, електроніку, EdTech [8].

Ключова особливість тайванської дипломатії допомоги полягає в тому, що державні програми від самого початку спиралися на мобілізацію громадян. Саме завдяки регулярним пожертвам приватних осіб, компаній, церков, університетів вдалося зібрати близько 930 млн тайванських доларів протягом перших тижнів кампанії на підтримку України [3; 8]. Ці кошти акумулювалися на спеціальному рахунку Фонду допомоги при стихійних лихах, а далі скеровувалися як на офіційні програми уряду, так і через міжнародні та європейські неурядові організації, які працювали на польсько-українському кордоні та в країнах, що прийняли найбільшу кількість українців. Для тайванського суспільства це була можливість не лише «дати гроші», а й відчути себе співучасниками глобальної боротьби за

справедливість.

Особливе місце в цьому процесі займають громадські організації, благодійні фонди й релігійні спільноти. Вони брали на себе логістику збору речей, медикаментів, організацію благодійних ярмарків, аукціонів, концертів. Часто саме НУО ставали посередниками між тайванськими донорами та європейськими партнерами - польськими, литовськими, чеськими організаціями, які працюють з українськими біженцями. Такий формат горизонтальної взаємодії посилював ефект м'якої сили: Україна в тайванській уяві з'являлася не лише у вигляді держави, а й як конкретні люди, з якими можна говорити «без посередництва урядів».

Важливим елементом культурної дипломатії стали й історії самих українців. Українські волонтери, митці, військові, медики активно комунікували з тайванською аудиторією через медіа, соціальні мережі, публічні лекції. Журналісти й дослідники Global Taiwan Institute відзначають, що розповіді про оборону Києва, Маріуполя та інших міст регулярно з'являлися у тайванських ЗМІ в перекладі китайською й англійською мовами [2; 22]. З часом деякі українські військовослужбовці й волонтери стали для тайванської публіки «персоніфікацією опору» - прикладами того, як менша за розміром держава здатна чинити ефективний спротив значно потужнішому агресору. Через ці історії Україна перетворюється на моральний орієнтир, а не лише на об'єкт співчуття.

Паралельно Тайвань почав активно інтерпретувати український досвід для власних внутрішніх потреб. Бі-Кхім Сяо та інші представники тайванської влади у своїх інтерв'ю та виступах наголошують, що головний урок України полягає не лише в наявності сучасної зброї, а передусім у готовності суспільства до тривалого спротиву [82]. Вони говорять про необхідність формувати «суспільство оборони» - систему, де резервісти, волонтерські мережі, місцеві громади, бізнес і держава діють як єдине ціле. Українські приклади самоорганізації громад під час обстрілів, роботи волонтерських логістичних хабів, координації між військовими та

цивільними структурами стають важливими аргументами в дискусіях про реформу резерву, цивільний захист і цифрову безпеку на Тайвані [2; 16; 81; 82].

Окрему, хоч і чисельно невелику, роль відіграє українська спільнота на Тайвані - студенти, дослідники, IT-фахівці, які опинилися там до чи вже після 2022 року. У перші місяці повномасштабної війни саме вони часто ставали «обличчям України» в тайванських медіа: організовували акції підтримки перед Представництвом ЄС, проводили благодійні ярмарки й фотовиставки, давали інтерв'ю про повсякденне життя під обстрілами. Тайванські університети реагували власними жестами солідарності - пропонували українським студентам гранти, пільгові програми навчання чи тимчасове переведення з університетів, які фізично не могли відновити повноцінний освітній процес [1; 8; 22]. Так формувався ще один канал м'якої сили - через академічні та студентські зв'язки.

Не варто недооцінювати й зворотний напрямок культурного впливу. Для української аудиторії Тайвань перестав бути лише «далекою островною демократією» і почав сприйматися як частина ширшої спільноти партнерів, які реально допомагають Україні. Новини про підсвічений Таїреї 101, про десятки мільйонів доларів пожертв, про участь тайванських представників у міжнародних форумах на підтримку України підсилюють образ Тайваню як надійного друга, а не просто «ще одного геополітичного кейсу». Це, своєю чергою, створює передумови для більшої відкритості українського суспільства до співпраці з тайванськими інституціями в майбутньому - від освітніх програм до спільних культурних і технологічних проєктів.

Висновок

Таким чином, у воєнний період між Україною та Тайванем формується своєрідне «символічне партнерство». Воно ще не спирається на формальні

дипломатичні канали, однак уже стало помітною частиною зовнішньополітичної ідентичності обох сторін. Для України Тайвань постає як партнер у ширшій коаліції демократичних держав, що протидіють авторитарному ревізіонізму й готові вкладатися в її відновлення. Для Тайваню Україна є джерелом практичних уроків стійкості, моральної легітимації власних безпекових запитів та важливим ресурсом м'якої сили в Європі. У повоєнний період саме цей шар взаємної емпатії, напрацьовані неформальні мережі між університетами, НУО, митцями та медіа можуть стати основою для переходу від символічного партнерства до більш структурованих форматів співпраці - освітніх, культурних, технологічних та, опосередковано, політичних.

Розділ 3. Перспективи розвитку українсько-тайванських відносин у повоєнний період

3.1. Геополітичні умови майбутнього партнерства: США, Китай, ЄС і регіональна безпека

Після 2022 року США опинилися в ситуації своєрідного «подвійного стримування», коли підтримка України та одночасна необхідність гарантувати безпеку Тайваню почали конкурувати за ресурси, часову увагу й політичний капітал. В американському експертному середовищі чітко окреслилися два підходи. Перший стверджує, що надто масштабна підтримка Києва нібито «відволікає» Сполучені Штати від головного театру суперництва з Китаєм в Індो-Тихоокеанському регіоні, вимагає значних обсягів боєприпасів та техніки, які могли б бути переорієнтовані на стримування Пекіна, а також затягує модернізацію американської військової присутності в Азії [14; 16]. Саме ці аргументи часто використовуються політиками, які виступають за скорочення допомоги Україні на користь «фокусу на КНР».

Другий підхід, більш типовий для аналітиків Prospect Foundation,

Global Taiwan Institute та частини європейських аналітиків, виходить із прямо протилежної логіки: поразка України підважила б довіру до американських гарантій у Східній Азії, тоді як стійка підтримка Києва демонструє серйозність намірів США захищати своїх партнерів у випадку загрози з боку авторитарних режимів [2; 14; 16; 22]. У цій оптиці Україна та Тайвань розглядаються як два, хоч і різні за контекстом, фронти однієї ширшої боротьби демократичних суспільств проти ревізіоністських держав. Американська військова допомога Україні та посилення присутності США в Японії, Республіці Корея й на Філіппінах описуються як елементи єдиної стратегії «миру через силу», спрямованої як проти російської агресії, так і проти Китаю [2; 16].

У самій тайванській дискусії ця «зв'язка» Україна - Тайвань стала майже буденною. Аналітики Global Taiwan Institute прямо говорять про те, що солідарність з Україною для Тайбею має не лише моральний, а й прагматичний вимір: підтримка санкційного режиму проти росії, участь у гуманітарних та відбудовчих проєктах, публічні заяви на підтримку Києва покликані показати союзникам, що Тайвань - це не «пасивний одержувач безпекових гарантій», а активний учасник демократичної коаліції [2; 22]. Водночас тайванські аналітики уважно вивчають українську модель всеосяжної оборони, роль резервістської системи, волонтерських мереж, самоорганізації громад і співпраці держави з бізнесом у воєнний час [2; 14; 81]. Логіка тут проста: чим переконливіше Тайвань покаже, що здатен сам триматися й чинити опір, тим охочіше США та їхні союзники вкладатимуться в його безпеку.

У публічних коментарях посолки Бі-Кхім Сяо ця зв'язка артикулюється максимально чітко. Вона наголошує, що головний урок України - необхідність готуватися не до «блискавичної кампанії», а до затяжної, виснажливої війни, де успіх залежить від підготовленості резервістів, стійкості логістики, життєздатності економіки та моральної витривалості суспільства [82]. У документах тайванських аналітиків і урядових структур

дедалі частіше з'являються посилання на український досвід розбудови системи ППО і ПРО, децентралізації управління, розосередження виробництв, захисту критичної інфраструктури та організації інформаційної боротьби [9; 16]. Звіт HCSS про «оборону Тайваню з українськими характеристиками» окремо підкреслює значення інтегрованої системи C4ISR, здатності зшивати розвіддані з ударними спроможностями й готовності суспільства жити в умовах тривалих повітряних тривог та ракетних загроз [9; 16].

Для КНР підсумки війни в Україні мають не менше, якщо не більше, значення. З одного боку, це лабораторія для вивчення ефективності західних санкцій, швидкості відновлення оборонно-промислової бази, ролі політичної волі союзників і внутрішньої стійкості суспільства. З іншого боку, Пекін уважно дивиться на те, як далеко готові зайти США та їхні партнери в підтримці держави, що стала об'єктом агресії, і наскільки довго вони здатні витримувати високий рівень витрат. На цьому тлі тайванський Інститут національної оборони та безпекових досліджень (INDSR) фіксує посилення так званих «сірих дій» КНР - тобто інструментів тиску, які не переходять формальну межу війни, але постійно тестують терпимість опонента [7; 10].

До таких «сірих дій» належать регулярні польоти військової авіації та дії кораблів НВАК у безпосередній близькості до Тайваню, вторгнення в зони ППО та «сіру зону» навколо острова, кібератаки проти державних установ і приватних компаній, економічний тиск через обмеження імпорту окремих товарів, а також інформаційні кампанії, які підривають довіру до демократичних урядів і сіють сумніви в надійності союзників [7; 10]. Український досвід протидії російським кібератакам, спробам енергетичного шантажу та інформаційним операціям тут прямо корисний як еталон того, як демократія може адаптуватися до багаторівневого гібридного тиску.

Європейський Союз створює ще один важливий контекст для майбутнього партнерства України й Тайваню. З одного боку, після 2022 року ЄС став одним із ключових центрів санкційного тиску на росію,

перетворивши економічну взаємозалежність на інструмент політичного впливу. З іншого - Союз поступово переглядає власну політику щодо Китаю, переходячи від моделі «залучення» до концепції «дерискінгу», тобто зменшення критичної залежності від китайських ринків і технологій [16; 20]. У цій логіці Тайвань набуває для Європи подвійного значення: як критичний партнер у сфері напівпровідників та високих технологій і як політично близька демократична спільнота, що протистоїть авторитарному тиску Пекіна [5; 13; 20].

Резолюції Європарламенту 2023-2024 років щодо Тайваню стали важливим кроком у цьому напрямі. Документ, присвячений неправильному трактуванню резолюції 2758 Генасамблі ООН, чітко фіксує, що ця резолюція не визначає належності Тайваню до КНР і не перешкоджає його змістовній участі в міжнародних організаціях [13; 91]. Для Тайбею це аргумент на користь розширення «простору дихання» в міжнародних інститутах, а для України - можливий правовий і політичний ресурс у майбутньому: будучи кандидатом на вступ до ЄС, Київ може апелювати до європейських документів, які визнають легітимність взаємодії з Тайванем у форматі, що не суперечить політиці «єдиного Китаю», але дозволяє реальну економічну й гуманітарну співпрацю [5; 13; 20].

Важливо й те, що Тайвань дедалі частіше сприймається в Європі як «партнер, подібний за цінностями», а не лише як вузол напівпровідникових ланцюгів [16; 20]. На цьому тлі поглиблення зв'язків ЄС - Тайвань (від інвестиційних домовленостей до дискусій про можливу угоду про вільну торгівлю) відкриває додаткові можливості й для України, яка прагне стати частиною єдиного європейського ринку та водночас диверсифікувати свої зв'язки в Азії. Потенційно Київ може позиціонувати себе як місток між проєвропейським Тайванем та східно-європейським простором, пропонуючи майданчики для тристоронніх проєктів у сфері відбудови, енергетичної стійкості й цифрових технологій [16; 20; 93].

Нарешті, регіональна безпека у Східній Азії, включно з взаємодією

США, Японії, Республіки Корея, Австралії та країн АСЕАН, задає рамки для будь-яких ініціатив Тайваню щодо розширення співпраці з європейськими партнерами. В аналітичних роботах наголошується, що режим стримування навколо Тайваню дедалі більше спирається на модель всеосяжної оборони, де традиційна військова компонента доповнюється роллю бізнесу, місцевого самоврядування, експертних спільнот і громадянського суспільства [2; 9; 16]. Щорічні навчання Han Kuang із залученням резервістів, місцевих громад і приватних компаній мають на меті відпрацювати сценарії тривалої блокади, кібертаки чи ракетних ударів, а не лише класичного десанту [9; 16]. Український досвід децентралізації, підтримки роботи критичної інфраструктури в умовах масованих атак і збереження функціонування державних інститутів під час широкомасштабної агресії розглядається як практичне джерело натхнення для тайванських реформ у сфері цивільної оборони [16; 81].

Для перспектив українсько-тайванського партнерства все це означає кілька речей. По-перше, майбутній формат відносин значною мірою залежатиме від того, яку лінію остаточно оберуть США - чи буде це підхід «Україна проти Тайваню» (пріоритизація одного театру за рахунок іншого), чи логіка «Україна і Тайвань як ланки єдиного стримування». Поки що аналітичні сигнали свідчать на користь другого варіанту [2; 14; 16]. По-друге, темп і глибина зближення ЄС і Тайваню, а також успішність євроінтеграційного курсу України визначатимуть, наскільки природно Київ зможе вбудуватися в європейську політику щодо Індो-Тихоокеанського регіону. По-третє, еволюція китайських «сірих дій» та загальний баланс сил у Східній Азії впливатимуть на те, наскільки ризиково для Тайваню й України буде публічне поглиблення співпраці.

Висновок

За сприятливого розвитку подій саме потрійний вимір - США як

безпековий гарант, ЄС як політико-економічна рамка й Східна Азія як регіональний контекст - може зробити українсько-тайванське партнерство одним із елементів ширшої архітектури стримування авторитарних ревізіоністських режимів у поствоєнні роки.

3.2. Потенціал економічної співпраці: інвестиції, технології, освіта, цифрова трансформація

Висновок

У повоєнний період потенціал українсько-тайванської економічної співпраці значно перевищуватиме нинішні скромні показники товарообігу. Дані ОЕС та WITS показують, що до 2022 року структури експорту та імпорту вже мали виразну комплементарність: Тайвань постачав в Україну інтегральні схеми, телекомунікаційне обладнання, офісну та комп'ютерну техніку, тоді як Україна експортувала чорні метали, хімічну продукцію, сільськогосподарську сировину та окремі види машинобудівних виробів [6; 21; 93]. Це означає, що передумови для переходу від простої торгівлі до інвестиційних проєктів і спільного виробництва вже існували, але не були повністю реалізовані через брак політичної уваги та безпекові ризики.

Перша площина майбутньої співпраці пов'язана з ресурсною базою та ланцюгами доданої вартості. Україна володіє значними запасами залізної руди, марганцю, титану, урану, рідкісних газів та іншої сировини, критично важливої для металургії, хімічної промисловості й високотехнологічного виробництва. Частина цих ресурсів уже до війни знаходила збут на азійських ринках, зокрема через посередників у ЄС [21; 93]. Для Тайваню, який залежить від імпорту сировини й енергоносіїв, український напрямок може стати додатковим каналом диверсифікації поставок, особливо з огляду на прагнення зменшити залежність від китайських і частково російських ресурсів [16; 20]. Для України ж принциповим завданням є перехід від експорту сировини до експорту продукції з більшою доданою вартістю, наприклад спеціальних сталей, хімічних реагентів, матеріалів для

мікроелектроніки.

Другий блок можливостей стосується повоєнних інвестицій у відбудову. Уже в перші роки повномасштабної війни Тайвань продемонстрував готовність фінансувати конкретні проекти в Україні: підтримку лікарень, освітніх закладів, житлової інфраструктури, а згодом і участь у міжнародних ініціативах з гуманітарного розмінування [1; 3; 8; 15; 96; 97; 98]. Фактично йдеться про формування «репутаційного капіталу» Тайваню як відповідального донора, який цілеспрямовано працює над відновленням зруйнованих громад. У повоєнний період цей досвід може бути перетворений на більш масштабні інвестиційні програми: створення індустріальних парків із участю тайванських компаній, спільні проекти у сфері «зеленої» енергетики, реконструкції електромереж, будівництва дата центрів, логістичних хабів та технопарків для ІТ бізнесу. Для Тайбею це не лише економічний розрахунок, а й спосіб зміцнити політичну присутність у Європі через практичний внесок у відновлення України [8; 20].

Окремий вимір потенціалу пов'язаний з обміном технологіями й включенням України в європейський сегмент глобальних напівпровідникових ланцюгів. Тайванська компанія TSMC є ключовим гравцем світової індустрії чипів, контролюючи значну частку ринку контрактного виробництва, насамперед у сегменті передових техпроцесів [11; 20]. ЄС у своїх документах і резолюціях прямо називає Тайвань стратегічним партнером у сфері напівпровідників і стійких ланцюгів постачання [5; 13; 20]. Рішення про будівництво фабрики ESMC у Дрездені, де TSMC виступає якорем спільного підприємства з європейськими партнерами, символізує вихід тайванських чипів безпосередньо на європейський континент як виробничого осередку, а не лише ринку збуту [11; 20].

У цій конфігурації Україна теоретично може стати частиною ширшого європейського проекту «чипи для Європи». Йдеться не про розміщення в Україні повного циклу виробництва напівпровідників, що вимагає надзвичайно високого рівня безпеки та інвестицій, а про локалізацію окремих

етапів - тестування та пакування чипів, виробництво елементів для обладнання, розробку програмного забезпечення для дизайн центрів, сервісну підтримку європейських клієнтів [11; 20]. З огляду на перспективу вступу України до ЄС, українські інженерні та ІТ кластери могли б працювати як частина внутрішнього ринку Євросоюзу, але з більшими можливостями залучення кваліфікованих кадрів та відносно нижчими витратами. Для Тайваню це шанс розширити європейську «екосистему чипів» без концентрації всіх операцій лише в кількох країнах Західної Європи.

Не менш важливою є можливість обміну оборонними технологіями та розробками подвійного призначення. Повномасштабна війна перетворила Україну на один з головних світових полігонів для випробування нових рішень у сфері БпЛА, систем ситуаційної обізнаності, цифрових систем управління боєм, інтегрованих мереж сенсорів і засобів ураження [9; 16; 81]. Тайвань, зі свого боку, стрімко розвиває концепцію асиметричної оборони, роблячи ставку на мобільні протикорабельні ракетні комплекси, малий флот, мережеві ІТ рішення та розосереджені склади озброєння [2; 9; 16]. Потенційна кооперація може включати спільні R&D проєкти у сфері програмного забезпечення для безпілотних платформ, алгоритмів навігації, захищеного зв'язку, кіберзахисту військових мереж, а також обмін досвідом щодо індустріалізації військових розробок. Ідеться не про прямі поставки зброї, що є політично чутливим питанням, а про обмін технологіями, інжиніринговими рішеннями та організаційними моделями, які дозволяють швидко масштабувати виробництво оборонних систем [9; 14; 16].

Важливим елементом цієї «технологічної зв'язки» стає людський капітал. Вже зараз тайванські університети та урядові програми пропонують українцям стипендії для навчання на програмах, пов'язаних з ІТ, інженерією, кібербезпекою, міжнародними відносинами, цифровим врядуванням [22]. У повоєнний період це можна інституціоналізувати через спільні магістерські та PhD програми, подвійні дипломи, створення центрів досліджень Центрально-Східної Європи при тайванських вишах і, у відповідь, центрів

тайванознавства в українських університетах. Для економічної співпраці це означає появу покоління фахівців, які однаково комфортно почуваються в європейському та тайванському контекстах і здатні працювати в спільних інвестиційних, технологічних та оборонно-промислових проєктах [22; 83].

Ще один перспективний напрям - цифрова трансформація та стійкість бізнесу. Після 2022 року тайванські урядові структури та приватний сектор активно вивчають українські кейси підтримки безперервності бізнесу під час війни: резервні хмарні інфраструктури, географічно розосереджені офіси, гнучкі логістичні ланцюги, інтеграція волонтерських і корпоративних ініціатив [16; 81]. У свою чергу Україна може запозичити тайванський досвід у сфері електронного урядування, інструментів цифрової демократії, протидії дезінформації та кібератак, що здійснюються в «сірій зоні» між війною і миром [7; 10; 16]. На стику цих практик можливе створення спільних навчальних центрів і консультативних платформ для бізнесу, які спеціалізуватимуться на плануванні безперервності діяльності, захисті критичної інфраструктури та швидкому відновленні цифрових сервісів у кризових ситуаціях.

Висновок

Зрештою, економічне партнерство України й Тайваню в повоєнний період можна уявити як багаторівневу конструкцію. На базовому рівні йдеться про розширення торгівлі та інвестицій у традиційні галузі - металургію, аграрний сектор, базову інфраструктуру. На вищому рівні формуються спільні кластери у високотехнологічних сферах - чипи для Європи, оборонні технології, цифрове врядування, кібербезпека. Нарешті, на стратегічному рівні співпраця в освіті, науці й формуванні спільних стандартів стійкості робить це партнерство елементом ширшої архітектури безпеки та розвитку у просторі «ЄС - Східна Європа - Індостан - Тихоокеанський регіон» [16; 20; 22]. Саме в такій конфігурації українсько-тайванські

відносини можуть вийти за межі суто гуманітарного виміру й стати одним з інноваційних вузлів глобальної мережі демократичних союзів.

3.3. Можливі сценарії інституалізації відносин (від неофіційних контактів до економічного представництва)

У зв'язку з особливостями міжнародно-правового статусу Тайваню та позицією КНР, Україна, як і більшість держав світу, не визнає Тайбей як окрему державу, дотримуючись формули «одного Китаю». Водночас практика останніх десятиліть показує, що невизнання не є перешкодою для досить широкого спектра де факто відносин, включно з економічним, культурним та науковим співробітництвом [4; 12; 83]. Відповідно, інституалізація українсько-тайванських відносин може розгортатися за кількома сценаріями, які відрізняються рівнем формалізації і політичної чутливості.

Перший сценарій передбачає поступове поглиблення вже наявної моделі неофіційних контактів. Йдеться про розширення співпраці через парламентські групи дружби, міста-побратими, профільні міністерства, університети, галузеві асоціації та громадські організації. На практиці це може означати збільшення кількості обмінів делегаціями, спільні конференції, освітні та культурні проекти, участь у багатосторонніх ініціативах під егідою ЄС, міжнародних фінансових інституцій чи регіональних форматів Центральної та Східної Європи [8; 20; 22]. У цьому форматі ключовим каналом залишаються багатосторонні платформи, включно з форумами ЄС - Тайвань, регіональними ініціативами в ЦСЄ, а також тристоронні проекти за участі України, Тайваню та окремих європейських держав. Для Києва перевага цього варіанту полягає в мінімізації ризику прямої конфронтації з Пекіном за одночасного нарощування практичної взаємодії з Тайбеєм.

Другий сценарій можна умовно назвати «економічно-культурним представництвом». За зразком багатьох держав ЄС Україна могла б у повоєнний період розглянути відкриття в Тайбеї неофіційного «Українського

представництва» або «Українського інвестиційного та культурного офісу», яке юридично позиціонувалося б як інституція, що опікується питаннями торгівлі, інвестицій, освіти та культури, а не як дипломатичне посольство. Відповідно Тайвань міг би отримати в Києві «Тайбейський економічний та культурний офіс» або іншу схожу структуру, що вписується в усталені міжнародні практики [5; 20]. Досвід Литви, Чехії та інших держав Центральної Європи показує, що такий формат хоча й викликає негативну реакцію КНР, проте не обов'язково веде до повного розриву економічних відносин і може бути частково компенсований поглибленням зв'язків з Тайванем та іншими демократичними партнерами [8; 20].

Третій, максимально амбітний, але водночас політично ризикований сценарій пов'язаний з можливістю суттєвої ревізії української позиції щодо Тайваню в напрямі де факто чи навіть де юре визнання. З огляду на поточну залежність Києва від підтримки США, ЄС і низки азійських партнерів, а також на ще не завершену війну з росією, такий сценарій видається малоімовірним у середньостроковій перспективі. Однак у віддаленішому майбутньому, за умови фундаментальної зміни міжнародного контексту, він теоретично не може бути повністю виключений. При цьому досвід країн, які в минулому переглядали своє визнання Тайваню під тиском КНР, свідчить, що Пекін активно використовує економічні та політичні важелі для ізоляції Тайбею, і Україна повинна була б бути готовою до високої ціни такого кроку [12; 13; 83].

Висновок

Реалізація будь-якого із цих сценаріїв залежатиме від внутрішньополітичного консенсусу в Україні, позиції ключових партнерів, а також від того, як розвиватиметься ситуація в самій тайванській протоці. Якщо ризик силового сценарію з боку КНР і надалі зростатиме, вагомішими можуть стати аргументи на користь поглиблення де факто відносин з

Тайванем як частини ширшої стратегії підтримки демократій, які перебувають під загрозою. Водночас Київ змушений буде враховувати власну вразливість до економічного та політичного тиску Пекіна.

3.4. Виклики та ризики: реакція Китаю, міжнародно-правові обмеження, позиція ООН та ЄС

Головним зовнішньополітичним викликом для розвитку відносин України з Тайванем залишається потенційна реакція КНР. Пекін послуговується розгалуженим набором інструментів, від дипломатичних демаршів і обмеження високорівневих контактів до економічного тиску, медійних кампаній та «сірих дій» у кіберпросторі й інформаційному полі [7; 18]. Досвід Литви, Чехії та інших держав, які пішли на поглиблення зв'язків з Тайванем, показує, що Китай може використовувати доступ до власного ринку як інструмент покарання, зменшуючи імпорт окремих товарів, затримуючи сертифікацію продукції або створюючи бар'єри для інвестицій. Такі дії розраховані не лише на безпосередній економічний ефект, а й на формування «охолоджувального» ефекту для інших країн, які розглядають можливість зміцнення зв'язків з Тайванем.

Другий блок ризиків пов'язаний з міжнародно-правовими та інституційними обмеженнями. Резолюція 2758 Генасамблі ООН, яка у 1971 році замінила представництво Тайваню представництвом КНР, часто використовується Пекіном як аргумент на користь того, що міжнародне співтовариство нібито визнає Тайбей частиною Китаю. Однак аналіз Європарламенту та низки дослідницьких центрів чітко показує, що сама резолюція не визначає статусу Тайваню, а лише стосується питання представництва Китаю в ООН [13; 90; 91]. Це залишає певний простір для участі Тайбею в роботі спеціалізованих агенцій і механізмів, особливо в галузях охорони здоров'я, цивільної авіації, технічної стандартизації та боротьби з організованою злочинністю. Для України, яка прагне розширювати свою присутність у цих органах, підтримка участі Тайваню

може стати частиною ширшої коаліції демократій.

Для України, що задекларувала стратегічну мету набуття членства в ЄС і вже прив'язує свою зовнішню політику до спільної зовнішньої та безпекової політики Союзу, важливо враховувати позицію Брюсселя щодо Тайваню. ЄС офіційно не визнає Тайвань як державу, однак розглядає його як близького партнера, з яким можливе укладення поглиблених торговельних та інвестиційних угод, а також розширення участі в багатосторонніх форматах [5; 20; 21]. Це означає, що Київ у повоєнний період матиме певний маневр: він зможе нарощувати практичну взаємодію з Тайванем у межах лінії ЄС, але навряд чи зможе різко вийти за рамки підходів, узгоджених з Брюсселем.

Окремим, доволі чутливим питанням є відповідність політики Тайваню щодо росії його іміджу надійного союзника України. З одного боку, Тайбей приєднався до ключових санкційних режимів проти РФ, надав значну гуманітарну і фінансову підтримку, брав участь у форматах, де обговорюється українська формула миру [1; 3; 8; 15; 22]. З іншого боку, журналістські розслідування та аналітичні матеріали 2025 року показали, що тайванський приватний нафтохімічний сектор суттєво наростив імпорт російської нафтохімічної сировини, насамперед нафтового продукту нафти та нафтопродуктів низької ступені переробки - нафтового бензину (нафти, нафтопродуктів типу нафти), попри участь Тайваню в санкційній коаліції [80]. За оцінками Центру досліджень енергетики і чистого повітря, з лютого 2022 до середини 2025 року Тайвань імпортував мільйони тонн російської нафтової сировини на загальну суму в кілька мільярдів доларів США, ставши одним із ключових покупців цієї продукції [80]. Це створює репутаційні ризики як для самого Тайваню, так і для партнерів, які бачать у ньому моральний авторитет у питанні підтримки України. Після оприлюднення цих даних влада Тайваню була змушена відреагувати та оголосити про перегляд підходів до енергетичного імпорту з РФ, однак дискусія про баланс між економічною вигодою і політичною солідарністю триває [80].

Ще один виклик стосується внутрішніх ресурсів України. Для

змістовної політики щодо Тайваню необхідні інституційна пам'ять, експертиза у східноазійських студіях, знання китайської та тайванської специфіки, а також скоординована позиція між різними відомствами. Спадщина попереднього етапу українсько-китайського партнерства, включно з конфліктом навколо компанії «Мотор Січ», продемонструвала, що без чіткого стратегічного бачення Україна ризикує опинитися між геополітичними векторами, не маючи достатньо важелів для маневру [83]. Тому формування нової, більш збалансованої політики щодо Східної Азії, де буде місце і для КНР, і для Тайваню, і для демократичних союзників у регіоні, є передумовою успішної інституалізації україно-тайванських відносин.

Висновок

У підсумку, перспективи розвитку українсько-тайванських відносин у повоєнний період значною мірою залежатимуть від того, наскільки Київ зможе поєднати три завдання. Перше - зберегти критично важливі канали комунікації з КНР, уникнувши перетворення на інструмент чужих стратегічних ігор. Друге - максимально використати вікно можливостей для поглиблення зв'язків з Тайванем у сферах реконструкції, технологій, освіти і цифрової стійкості, спираючись на вже накопичений досвід взаємної підтримки під час війни. Третє - вписати цю політику в ширший контекст європейської та трансатлантичної стратегії щодо Індो-Тихоокеанського регіону [14; 16; 20; 22]. Від того, наскільки успішно Україна зможе збалансувати ці три виміри, залежатиме не лише глибина майбутнього партнерства з Тайванем, а й її роль у новій глобальній архітектурі безпеки.

Висновки

Узагальнення результатів дослідження

У ході магістерського дослідження було показано, що українсько-тайванські відносини, попри відсутність офіційного дипломатичного визнання та

представництв, пройшли шлях від майже непомітних епізодичних контактів до відносно стійкої, багаторівневої та тематично розгалуженої взаємодії. На початкових етапах ці контакти обмежувалися переважно економічними й академічними зв'язками, а сама тема Тайваню майже не була присутня в українському публічному дискурсі. Після 2014 року, а особливо після повномасштабного вторгнення росії у 2022 році, ситуація докорінно змінилася: Тайбей став помітним і впізнаваним актором в українському інформаційному просторі, а канали взаємодії - більш регулярними, інституційно оформленими та стратегічно вмотивованими [1;3;8;15;22].

Повномасштабна агресія росії стала переломним моментом, який активізував політичну, гуманітарну та суспільну присутність Тайваню в українському контексті. З одного боку, Тайвань використовує підтримку України як інструмент зміцнення власного іміджу відповідального демократичного актора, який поділяє цінності суверенітету, територіальної цілісності та опору ревізіонізму. З іншого - український кейс дозволяє Тайбею вибудовувати нові коаліції та мережі солідарності, насамперед з країнами Центрально-Східної Європи, які самі мають досвід історичного протистояння імперським загрозам [1;8;16;20;22].

Теоретико-методологічний блок роботи продемонстрував, що Тайвань не можна звести лише до категорії «невизнаної» чи «частково визнаної» держави. Йдеться про де-факто державу з високим рівнем внутрішньої інституційної розбудови, потужною економікою та глибокою інтегрованістю у глобальні виробничі ланцюги - насамперед у секторі напівпровідників, де на тайванський сегмент припадає значна частка світового виробництва, а на TSMC - домінуюча частка глобального ринку контрактного виробництва та понад 60-70 % потужностей на найсучасніших технологічних вузлах [6;11;16]. Це робить Тайвань елементом критичної інфраструктури світової цифрової економіки й одночасно об'єктом особливої уваги з боку КНР.

У цьому контексті політика «одного Китаю» та інтерпретація резолюції 2758 ГА ООН створюють для Тайваню ситуацію «обмеженої суб'єктності»:

формально залишаючись поза більшістю міжурядових форматів, він водночас виступає незамінним економічним та технологічним партнером для провідних демократичних держав [4;11;13;20]. Для України це означає необхідність балансувати між юридичною прихильністю до концепції «єдиного Китаю» та практичною потребою розширювати контакти з Тайбеєм як важливим партнером у сферах безпеки, високих технологій та повоєнної відбудови [2;5;14;22;83].

Аналіз реакції Тайваню на російсько-українську війну засвідчив, що Київ став одним із ключових напрямів так званої «дипломатії солідарності» Тайбею. Тайвань послідовно концентрує підтримку на гуманітарних, медичних, інфраструктурних та відбудовчих проєктах, не надаючи військової допомоги, але акцентуючи на ціннісному вимірі боротьби України проти агресії [1;3;8;15;20;22]. Станом на середину 2024 року загальний обсяг оголошеної тайванської допомоги Україні оцінюється більш ніж у 120 млн дол. США, включно з понад 800 тоннами гуманітарних і медичних вантажів, десятками генераторів та медичного обладнання, а також щонайменше 51 автомобілем швидкої допомоги й аварійними машинами, переданими через країни ЦСЄ [1;3;8;16;20]. Значну роль відіграли й громадяни Тайваню, які лише за перші місяці війни зібрали десятки мільйонів доларів пожертвуваль на користь України [1;22].

Через відсутність представництва в Україні Тайбей вимушений маршрутизувати більшу частину своєї допомоги через Центрально-Східну Європу - Польщу, Чехію, Словаччину, Литву та інші держави, де вже функціонують тайванські офіси [8;16;20;22]. Такий «непрямий» формат не лише компенсує інституційні обмеження, а й сприяє формуванню трикутника Україна - Тайвань - ЦСЄ, у межах якого країни регіону виступають як транзитні й політичні посередники. Показовим прикладом є участь Тайваню в міжнародних ініціативах з гуманітарного розмінування, зокрема внесок у розмірі близько 2 млн дол. США до фонду розмінування, який координується Литвою та партнерами [8;16;20].

У роботі також з'ясовано, що українсько-тайванська взаємодія має виразний економіко-технологічний вимір. Тайвань виступає одним із ключових центрів світового напівпровідникового виробництва, а його компанії фактично формують «вузькі місця» глобальних технологічних ланцюгів - від мікропроцесорів для смартфонів і хмарної інфраструктури до високопродуктивних чипів для штучного інтелекту [6;11;16;21]. Для України, яка прагне стати важливим хабом цифрової трансформації, воєнно-технологічних інновацій і кібербезпеки, співпраця з тайванським високотехнологічним сектором є перспективною у сферах мікроелектроніки, безпілотних систем, захисту критичної інфраструктури, енергетичної стійкості та «зеленої» реконструкції [9;16;21]. При цьому певні аспекти торгівлі Тайваню з росією, зокрема імпорту нафтохімічної продукції, створюють репутаційні ризики та внутрішню дискусію щодо необхідності повнішого узгодження економічної політики з ціннісним наративом підтримки України [80].

Окремим результатом стало поєднання дискусії про тайванське питання з поняттям «сірих зон» та «сірих дій» у сучасній безпековій архітектурі. На основі тайванських, міжнародних та українських аналітичних матеріалів показано, що КНР системно використовує інструменти гібридного тиску на Тайвань - від регулярних військових демонстрацій і кібератак до економічного примусу, інформаційно-психологічних операцій та дипломатичного ізолювання [7;10;16]. Водночас український досвід протидії російській агресії - розвиток сил територіальної оборони, дронів та артилерійських спроможностей, побудова стійких логістичних і енергетичних ланцюгів, мобілізація суспільства й волонтерського руху - став важливим джерелом уроків для тайванської стратегії «асиметричної відплати» [2;9;16;81;82]. Україна і Тайвань у такий спосіб виступають одночасно об'єктами і суб'єктами навчання один для одного, що створює унікальний двосторонній вимір у ширшій архітектурі протидії авторитарним викликам.

Досягнення поставлених цілей і завдань

Метою магістерської роботи було комплексно проаналізувати перспективи розвитку українсько-тайванських відносин у воєнні та повоєнні роки, поєднавши теоретико-правовий, безпековий, економічний та ціннісний виміри. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що поставлена мета досягнута, а сформульовані на початку роботи завдання - виконані в повному обсязі.

По-перше, у першому розділі було уточнено теоретико-методологічні засади аналізу відносин України з де-факто державами на прикладі Тайваню. На базі праць з теорії міжнародних відносин, права міжнародних організацій та досліджень статусу Тайваню показано, як формуються «сірі» простори суверенітету, в яких де-факто держави володіють усіма ключовими атрибутами внутрішньої державності, але стикаються з обмеженнями щодо зовнішньополітичної суб'єктності [4;11;13;14;83]. До аналізу було залучено підходи реалізму, ліберального інституціоналізму, конструктивізму та теорії малих і середніх держав, що дозволило розглядати Тайвань одночасно як об'єкт структурних обмежень і як активного суб'єкта, який намагається їх обійти за рахунок мережевої дипломатії, економічної ваги та нормативної привабливості. Застосування методів порівняльного й системного аналізу дало змогу інтегрувати тайванський кейс у ширший контекст східноазійської і європейської безпекової архітектури [2;16;20].

По-друге, у другому розділі було реконструйовано становлення і динаміку українсько-тайванських контактів, з особливим акцентом на період після 24 лютого 2022 року. На основі офіційних заяв МЗС Тайваню, матеріалів тайванських благодійних фондів, аналітичних центрів ЦСЄ та європейських інститутів вдалося простежити еволюцію тайванської допомоги Україні - від перших пакетів гуманітарної підтримки для Києва та українських лікарень до внесків у багатосторонні фонди з розмінування, відбудови та енергетичної стійкості [1;3;8;15;22]. Окремо було проаналізовано роль Центрально-Східної Європи як посередницького

коридору, де відкриття Представницького офісу Тайваню у Вільнюсі (2021 рік) та литовського офісу в Тайбеї (2022 рік) стало прецедентом, який посилив як тайвансько-литовські відносини, так і трек співпраці з Україною [8;16;20;22]. У цьому ж розділі детально досліджено торговельно-економічний вимір відносин, структуру товарообігу, а також наявні й потенційні напрями інвестиційної кооперації. Окремий акцент зроблено на культурній дипломатії, академічних обмінах та ролі громадянського суспільства, що компенсують відсутність офіційних посольств і створюють основу для «знизу-вгору» інституціоналізації контактів.

По-третє, у третьому розділі було досліджено геополітичні умови майбутнього партнерства України і Тайваню, включно з роллю США, КНР, ЄС, а також регіональних безпекових форматів. На основі аналізу Taiwan Relations Act, матеріалів Американсько-тайванського інституту (AIT), досліджень Prospect Foundation, Global Taiwan Institute та європейських резолюцій показано, як американські й європейські підходи до Тайваню звужують або розширюють простір маневру для України [2;4;5;12;13;14;16;20;22]. Вивчення концепції «сірих дій» КНР та їх проєкції в тайванській протоці дозволило краще зрозуміти спільні виклики для України і Тайваню в умовах гібридних загроз - від інформаційних операцій до економічного тиску. На цій основі було сформульовано низку сценаріїв інституціоналізації відносин - від поглиблення неофіційних контактів і тристоронніх форматів за участю країн ЦСЄ до можливого відкриття економічного чи культурного представництва Тайваню в Україні після завершення активної фази війни.

По-четверте, робота містить практичні рекомендації для української зовнішньої політики щодо оптимізації курсу на співпрацю з Тайванем без прямого руйнування чутливого балансу у відносинах з КНР. Зокрема, обґрунтовано доцільність: посилення міжпарламентських контактів; використання майданчиків ЄС, ЦСЄ та форматів на кшталт «Люблінського

трикутника» для тристоронніх ініціатив Україна - Тайвань - країни регіону; інтенсифікації співпраці у сфері кібербезпеки, цифрової трансформації, енергетичної стійкості, гуманітарного розмінування та реконструкції [8;15;16;20;21;22]. Окремо підкреслено потенціал освітніх та академічних програм обміну, спільних досліджень у сфері воєнних студій, безпекових наук та технологій подвійного призначення, які можуть бути оформлені через університетські й аналітичні партнерства навіть за умов збереження формальної політики «одного Китаю».

Наукова новизна роботи полягає у спробі комплексно поєднати аналіз українсько-тайванських відносин з теоріями де-факто державності, «сірих зон» безпеки та практикою асиметричної оборони, спираючись на широкий корпус тайванських, європейських і українських джерел, включно з матеріалами китайською та англійською мовами [1;3;7;11;14;16;22;83]. Запропонована аналітична рамка дозволяє розглядати українсько-тайванську взаємодію не як периферійну тему, а як важливий елемент переосмислення ролі України в глобальній архітектурі демократій, що протистоять авторитарним викликам. Таким чином, дослідження не лише узагальнює вже наявні підходи, а й пропонує підґрунтя для подальших студій у цій проблематиці.

Перспективи подальших досліджень

Проведене дослідження не вичерпує всього спектра питань, пов'язаних з українсько-тайванськими відносинами, а радше окреслює основні контури проблемного поля. Це відкриває низку перспектив для подальших наукових розвідок, як у рамках української, так і міжнародної академічної спільноти.

По-перше, перспективним видається поглиблене вивчення сприйняття Тайваню українськими політичними елітами, експертним середовищем та широкою громадськістю. На даному етапі аналіз здебільшого спирається на офіційні документи, медійні матеріали та аналітичні звіти. Подальші дослідження можуть включати напівструктуровані інтерв'ю з дипломатами,

парламентарями, представниками оборонно-промислового комплексу, а також контент-аналіз українських медіа й соціальних мереж щодо теми Тайваню. Додатковим напрямом може стати вивчення громадської думки за допомогою репрезентативних соціологічних опитувань - як щодо прийнятності різних форматів співпраці з Тайванем, так і щодо готовності українського суспільства до більш помітної «тайванської присутності» у публічному просторі.

По-друге, важливим напрямом є порівняльний аналіз українсько-тайванських відносин з політикою Тайваню щодо інших країн Центрально-Східної Європи. Досвід Литви, Чехії, Польщі, Словаччини та інших держав, які вже відкрили тайванські офіси чи запустили масштабні економічні програми, може стати базою для вироблення більш системного українського підходу [8;16;20;22]. Порівняння форматів «економічної», «культурної» та «квазидипломатичної» присутності Тайваню дозволить з'ясувати, які моделі є політично прийнятними та економічно доцільними для України за умов триваючої війни та в повоєнний період. У цьому контексті окремого аналізу заслуговує феномен «тайванської хвилі» у ЦСЄ та її можливий «відкат» під тиском КНР, а також вплив цих коливань на простір маневру України.

По-третє, потребують окремих досліджень економічні сценарії участі Тайваню у повоєнній відбудові України. Йдеться не лише про можливі інвестиції у цифрову інфраструктуру, високотехнологічне машинобудування, енергетичну стійкість та зелений перехід, а й про питання інтеграції українських компаній у глобальні ланцюги постачання напівпровідників, електроніки та компонентів для оборонно-промислового комплексу [6;11;16;21]. Не менш важливими є дослідження потенціалу участі тайванських інституцій у проектах з гуманітарного розмінування, реконструкції об'єктів освіти та медицини, розвитку «розумних міст» і критичної інфраструктури в українських регіонах, найбільш постраждалих від війни.

По-четверте, перспективним є розвиток досліджень, що поєднують правовий та політичний аналіз резолюції 2758 ГА ООН і практик участі Тайваню в міжнародних організаціях. Порівняння європейських, азійських та трансатлантичних підходів до «сутнісної участі» Тайваню (meaningful participation) у структурах на кшталт ВООЗ, ІКАО чи міжнародних режимів кібербезпеки дозволить краще зрозуміти, яким чином Україна може підтримувати розширення міжнародного простору для Тайваню, не виходячи формально за рамки політики «єдиного Китаю» [13;20]. Окремого вивчення заслуговує потенціал участі України в коаліціях держав, які виступають за перегляд надто вузьких інтерпретацій резолюції 2758 та за розширення можливостей для демократичних суб'єктів, що де-факто відповідають критеріям державності.

По-п'яте, окремого аналізу потребує взаємозв'язок між риторикою солідарності демократичних держав та збереженням економічних зв'язків з росією, зокрема в енергетичному та нафтохімічному секторах. Тайванський кейс у цьому контексті показовий, але не унікальний: подібні суперечності простежуються і в політиці окремих європейських та азійських демократій щодо санкцій проти росії та обмеження технологічної кооперації з КНР [16;80]. Порівняльні дослідження дозволять краще зрозуміти, як реальні економічні інтереси, залежність від сировини або технологій, а також внутрішньополітичні фактори впливають на глибину й послідовність політичної підтримки України.

По-шосте, перспективним виглядає окремий напрям досліджень, присвячений взаємодії інформаційних кампаній та цифрової дипломатії України і Тайваню. Аналіз спільних або взаємно узгоджених наративів у соціальних мережах, кібератак та контрнаступальних інформаційних операцій, а також участі обох акторів у глобальних коаліціях протидії дезінформації дозволить краще зрозуміти потенціал «цифрового партнерства» в умовах гібридних війн.

Загалом, результати цієї роботи підтверджують, що Україна і Тайвань

мають значний потенціал для поглиблення взаємодії у воєнні та повоєнні роки - від обміну оборонними та безпековими практиками до кооперації у сфері високих технологій, відбудови та стійкості демократичних інститутів. Водночас подальший розвиток цих відносин залежатиме від динаміки китайсько-американського протистояння, еволюції позиції ЄС, внутрішньополітичних процесів як в Україні, так і на Тайвані, а також від того, наскільки ефективно обидві сторони зможуть використати вікно можливостей, відкрите війною в Україні та загостренням ситуації в тайванській протоці. Саме тому тема українсько-тайванського партнерства залишатиметься актуальним і перспективним напрямом для майбутніх досліджень, що поєднуюватимуть теоретичні підходи та практичні рекомендації для зовнішньої політики України.

Джерела

- [1] Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan). Оголошення про виділення 8 млн дол. США допомоги Україні (Київ, лікарні), 22.04.2022. URL: Ministry of Foreign Affairs, ROC (Taiwan) (дата звернення: 15.11.2025).
- [2] Global Taiwan Institute. Taiwan and Peace Through Strength, 19.03.2025. URL: Global Taiwan Institute (дата звернення: 15.11.2025).
- [3] Taiwan Disaster Relief Foundation. Розподіл пожертв на підтримку України через канал країн Центрально-Східної Європи, 10.01.2025. URL: Taiwan Disaster Relief Foundation (дата звернення: 15.11.2025).
- [4] American Institute in Taiwan. Taiwan Relations Act: повний текст і цілі. URL: American Institute in Taiwan (дата звернення: 15.11.2025).
- [5] European Parliament. Resolution of 13 December 2023 on EU–Taiwan trade and investment relations. URL: European Parliament (дата звернення: 15.11.2025).
- [6] Observatory of Economic Complexity. Taiwan–Ukraine: bilateral trade profile. URL: OEC – Observatory of Economic Complexity (дата звернення: 15.11.2025).

- [7] Institute for National Defense and Security Research (Taiwan). Збірка матеріалів щодо «сірих дій» КНР, 2023–2025. URL: INDSR (дата звернення: 15.11.2025).
- [8] Central European Institute of Asian Studies. Taiwan's aid diplomacy to Ukraine... 01.11.2024. URL: CEIAS (дата звернення: 15.11.2025).
- [9] Institute for the Study of War. A Defense of Taiwan with Ukrainian Characteristics, 2025. URL: Institute for the Study of War (дата звернення: 15.11.2025).
- [10] Стаття про поняття «gray zone» у сфері морської політики // Marine Policy, 2024. URL: ScienceDirect – Marine Policy (дата звернення: 15.11.2025).
- [11] Taiwan Semiconductor Manufacturing Company Limited. TSMC Annual Report 2024. URL: Taiwan Semiconductor Manufacturing Company Limited (дата звернення: 15.11.2025).
- [12] Central Intelligence Agency; American Institute in Taiwan. Історія ухвалення Taiwan Relations Act: добірка документів. URL: CIA Reading Room; American Institute in Taiwan (дата звернення: 15.11.2025).
- [13] European Parliament. Resolution of 23 October 2024 on UNGA Resolution 2758 and the status of Taiwan. URL: European Parliament (дата звернення: 15.11.2025).

- [14] Prospect Foundation. Наслідки зміни політики США щодо України та Тайваню: аналітичні матеріали. URL: Prospect Foundation (pf.org.tw) (дата звернення: 15.11.2025).
- [15] Бабель; РБК-Україна. Внесок Тайваню 2 млн дол. США у міжнародний фонд розмінування України, 05.2025. URL: Бабель; RBC-Ukraine (дата звернення: 15.11.2025).
- [16] Ellison D. From the Steppes of Ukraine to the Shores of Formosa: Lessons Learned from Contemporary War for Taiwan. -The Hague: The Hague Centre for Strategic Studies, 2025. URL: HCSS (дата звернення: 15.11.2025). [HCSS+1](#)
- [20] Global Taiwan Institute. Огляд можливостей посилення відносин ЄС–Тайвань, 2025. URL: Global Taiwan Institute (дата звернення: 15.11.2025).
- [21] World Integrated Trade Solution; World Bank. Ukraine –Trade profile by partner country. URL: WITS – World Bank (дата звернення: 15.11.2025).
- [22] Global Taiwan Institute. What is the Path Forward for Taiwan’s Solidarity with Ukraine?, 19.03.2025. URL: Global Taiwan Institute (дата звернення: 15.11.2025).
- [80] The Guardian. Taiwan’s imports of petrochemicals from Russia and reputational risks, 01.10.2025. URL: The Guardian (дата звернення: 15.11.2025).

- [81] Reuters. How Taiwan is adopting from Ukraine models of resilience for business and the public sector, 03.2025. URL: Reuters (дата звернення: 15.11.2025).
- [82] Associated Press News. Interview with Bi-khim Hsiao on lessons from Ukraine for Taiwan (reservists, asymmetric defense), 2023. URL: AP News (дата звернення: 15.11.2025).
- [83] Масляніцин Ю. С. Проблема Тайваню в зовнішній політиці КНР: кваліфікаційна робота бакалавра спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». - Київ: УДУ імені М. Драгоманова, 2023.
- [84] Montevideo Convention on the Rights and Duties of States. - Montevideo, 26.12.1933.
- [85] Pegg S. International Society and the De Facto State. - Aldershot; Brookfield, USA: Ashgate, 1998. openlibrary.org+1
- [86] Florea A. De Facto States in International Politics (1945–2011): A New Data Set // International Interactions. - 2014. - Vol. 40, No. 5. - P. 788-811. eprints.gla.ac.uk+1
- [87] Marandici I. Great Power Competition, Clientelism, and De Facto States: Transnistria and Taiwan Compared // Nationalities Papers. - 2024. - Vol. 53, No. 3. ResearchGate+1

[88] Liu H. An Entity Sui Generis in the WTO: Taiwan's WTO Membership and Its Trade Law Regime // Journal of International Commercial Law and Technology. - 2009. - Vol. 4, No. 4.

[ResearchGate+1](#)

[89] Ahl B. Taiwan // Wolfrum R. (ed.). Max Planck Encyclopedia of Public International Law. - Oxford: Oxford University Press, 2020.

[opil.oupilaw.com+1](#)

[90] Bultrini A. Adjusting the Focus on the Taiwan Question: Some Comments Following Up T. Gazzini's and M. Hartwig's Zooming In // Questions of International Law (QIL). - 2023. URL: Questions of International Law (QIL) (дата звернення: 15.11.2025).

[qil-qdi.org+1](#)

[91] German Marshall Fund of the United States. Why UN General Assembly Resolution 2758 Does Not Determine Taiwan's Status. Policy Report. - April 2024. URL: German Marshall Fund (дата звернення: 15.11.2025). [gmfus.org+1](#)

[92] 中華民國—烏克蘭關係. Стаття китайською мовою у Вікіпедії, присвячена відносинам між Республікою Китай (Тайванем) та Україною. URL: 维基百科 – 中華民國—烏克蘭關係 (дата звернення: 15.11.2025).

[93] Ministry of Economic Affairs, Bureau of Foreign Trade (Taiwan). Ukraine Economic and Trade Profile (烏克蘭經貿檔), 2024. URL: Bureau of Foreign Trade, MOEA (дата звернення: 15.11.2025).

[94] Taiwan External Trade Development Council. Taiwan Trade Center Kyiv: офіційна сторінка представництва TAITRA на платформі TaiwanTrade. URL: Taiwan Trade Center Kyiv –TaiwanTrade (дата звернення: 15.11.2025).

[95] Bozzato F., Komarova T. Taiwan-Ukraine: A Cautious Relationship. The Diplomat, 2014. URL: The Diplomat (дата звернення: 15.11.2025).

[96] Taiwan supports Ukraine in rebuilding homeland. Caribbean News Global, 27.02.2023. URL: Caribbean News Global (дата звернення: 15.11.2025).

[97] US\$2.5M donation from Taiwan to aid Ukrainian reconstruction. Taiwan Today, 21.07.2023. URL: Taiwan Today (дата звернення: 15.11.2025).

[98] Taiwan pledges US\$5 million aid for medical facility renovation in Ukraine. Focus Taiwan – CNA, 28.12.2024. URL: Focus Taiwan – CNA (дата звернення: 15.11.2025).